

sja

La revista de la
gent de Sant Joan
de les Abadesses

Núm. 14
Gener 2018

Preu: 2 euros

El tren
de Sant Joan

El paratge de La Plana és un dels que més canvis sofrí després de la Guerra Civil. Abans, era un lloc de difícil accés, i calia fer una bona marrada per arribar-hi des de la vila, però amb la construcció del pont, iniciat durant la guerra i acabat després de la contesa, començà la transformació d'un indret totalment agrícola cap a una zona residencial, a tocar del nucli urbà.

La fotografia antiga, probablement de finals dels anys 40, és testimoni de com aquestes dues funcions varen conviure durant un temps: s'hi veu Jaume Dial Cabrafiga, el seu germà i el seu fill Francesc Dial Arnau, pasturant-hi el ramat. Ara bé, també podem observar com la urbanització de La Plana ja havia començat, amb la plantació dels arbres, l'existència d'una torre i tancats. La ubicació, com veiem a la fotografia actual, coincideix aproximadament amb l'actual plaça de Palais-sur-Vienne, que és la porta de la piscina i les instal·lacions esportives, construïdes a mitjans dels anys 70.

De les Abadeses

En portem el nom, però en sabem poc. Les abadeses de Sant Joan, les dones que van regir el monestir i que van donar origen al poble, entre els segles IX i XI, són encara poc conegudes. Aquest número de SJA ens en parla, a partir de les conclusions de la jornada d'estudi que va tenir lloc el 7 d'octubre passat, commemorant els 1.000 anys de l'expulsió de les monges benedictines per ordre del Papa. Sí que sabem que va existir l'abadessa Emma. O també que la darrera, Ingilberga, va passar a la història amb el dubtós honor d'haver estat la víctima de la butlla d'expulsió papal. I poca cosa més.

Som dipositaris del llegat d'una història excepcional. Pocs monestirs femenins hi havia, en la Catalunya medieval. I encara menys, de la importància que tenia el de Sant Joan, amb tot el poder que li donava el seu origen lligat a la casa comtal de Barcelona i amb el seu paper en el poblament del territori. Hem d'aprofundir molt, encara, en aquell moment, i ens sorprendrà allò que hi podem arribar a aprendre, en especial sobre el paper de les dones en una època tinguda per fosca com l'Edat Mitjana. Un paper molt més actiu que el que imaginem, no només en el cas de les abadeses sinó en la societat, en general. Dones que eren propietàries de terres, que tenien gent treballant a càrrec seu, que feien testaments i altres documents jurídics... Serà més tard, quan la seva situació empitjorarà i se subordinarà cada vegada més als homes, perquè la història no és, malauradament, una línia de progrés constant.

Comencem a ser conscients que, en general, no s'ha llegit la història en clau femenina. Que el paper de les dones ha estat sovint menystingut i amagat, tot i que ha existit. És el moment de posar-lo en relleu, de veure el nostre passat amb ulls de dona, i la jornada d'estudi "Mil anys d'absència" ha estat un bon punt de partida per iniciar aquest camí des de Sant Joan. Un poble amb nom de dones.

El Consell de Redacció

Índex

Abans/ara	2
Opinió: Josep Maria Rex.....	4
El Tren de Sant Joan	5
Anècdotes.....	12
La història del darrer bitllet.....	14
Virginia Hall.....	15
Nòtules	18
Bitllets	23
De Sant Joan al món: David Ibáñez Ruano.....	24
Comerços: Forn Roma i forn de pa Can Miki.....	26
Les entitats: Xics Diabladesses	30
Establiments comercials: La Ruta del Ferro	31
Història: Mil anys d'absència.....	32
25 anys d'agermanament.....	38
Sant Joan als llibres i als CD's.....	40
L'IE a "La Veu de Sant Joan"	42
Viatge: Oktoberfest.....	45

Amb la col.laboració de:

AJUNTAMENT DE
LA BARONAL VILA
DE SANT JOAN DE
LES ABADESSES

Diputació de Girona
221 municipis

Punts de venda de la sja:

Oficina de Turisme
Llibreria Garriga

Dipòsit Legal: GI-407-2011 / Impremta Garriga
sja no es fa responsable de les opinions dels col.laboradors en els articles publicats.

Els membres del Consell de Redacció de la revista són: Olga Camps, Jaume Dial, Olga Folch, Joan Garcia, Jordi Garriga, Marcel Miquel, Eusebi Puigdemunt, Ariadna Reche, Jordi Remolins, Montserrat Rius, Esther Rovira, Montserrat Tallant, Jordi Vilarrodà, Anna Julve i Guillem Planagumà.
Muntatge portada: Jaume Dial

Josep Maria Rex

Diplomat en màrqueting i vendes per la Sorbona de París, i professor de la UPC

D'ençà que jo tenia dos anys, he passat curtes i llargues temporades a Sant Joan de les Abadesses, que han fet que quan parlo del "meu poble" em refereixi a aquesta vila.

Pertanyo a aquella generació de nens i nenes de la postguerra als quals se'ns descobria una taca al pulmó i que, seguint el costum i la recomanació mèdica, "havien d'anar a fer un canvi d'aires" per evitar que la taca es convertís en quelcom més. I d'aquí vénen les meves estades periòdiques en aquest bell poble, fins al punt que ara he optat per viure-hi permanentment. Serà, potser, per allò que els vells anem sempre allà on els joves se'n van, no ho sé...

El cert és que Sant Joan el va recomanar als meus pares el meu oncle, un tal Vicens Valldopérez que per aquella època era un dels millors jugadors de futbol de l'Abadessenc. Aquells que varen tenir el goig de veure'l jugar, encara ara diuen que era com en Cruyff (sic), i que un dia va fer set gols al Manlleu, amb un d'aquells partits de calça llarga i porters amb gorra i pul·lòver de llana gruixuda.

A hores d'ara, el lector es preguntarà: "Bé, i això que té a veure amb el títol

Cinema Paradiso

de l'article o del conte?". Doncs aquestes lletres no pretenen ser res més que un conte màgic que es va fer realitat. Seguim amb el conte. Jo devia tenir uns 8 o 9 anys quan el meu pare va llogar un pis per tres mesos -allò que ara en diríem un àtic, al número 1 de la plaça d'Anselm Clavé. La casa i la terrassa encara existeixen i, de tant en tant, si passo per davant, alço la mirada tot recordant un dels episodis de la meva vida més encisadors. Per la porta de casa meva, s'entrava al cinema, si no recordo malament, el cine Santjoaní. A l'escala del pis on jo vivia també hi havia l'accés al quartet del projeccionista. Per tant, hi passava sovint, i la porta estava oberta sovint. Jo sentia la calor de la càmera de carbons i el meravellós so de les pel·lícules quan passaven per les rodes dentades: rrrRRRrrr...rrrRRRrrr. Ho recordo com una música captivadora. Aquell espai, aquella calor i aquell so monòton eren un misteri tan atractiu per a la meva ment infantil com ho eren aquelles excursions nocturnes al cementiri amb els amics: amb en Pere, la Marçaneta, en Jaume...

Cada cop que passava per la porta de la sala de les projeccions em quedava bocabadat, com si estigués hipnotitzat. Un dia, l'home que se'n cuidava de la projecció em va enxampar espiant-lo i recordo que em va dir amb una veu forta com per destacar per sobre del so de la cabina: "Què? T'agrada això del cine? Em vols ajudar?". Suposo que no vaig dir res però que amb la mirada i amb el cap vaig assentir. "Doncs vine, que m'ajudaràs. Mira, fes anar aquesta maneta i rebobina aquesta pel·lícula". No us sabia descriure les meves sensacions en aquell moment, però poques vegades a la meva vida he estat tan cofoi. I així durant moltes setmanes, i mesos.

Al cap d'uns anys (de molts anys), vaig veure una pel·lícula de Giuseppe Tornatore: *Cinema Paradiso*. I reconec que vaig plorar, amb aquell plor emotiu, de llàgrimes dolces. Aquell plor que neix fet de records, d'amors que es perden o de melangia. La història del film era la meva història.

Ara em pregunto, a vegades, què se n'ha fet d'aquells cinemes del meu poble. Del Montserrat, del de la Cooperativa i, per descomptat, del Santjoaní. Del meu Santjoaní. I per què ara he d'anar tan lluny per poder gaudir de les aventures d'*Star Wars*, o dels films guanyadors dels premis Gaudí o dels glamurosos Oscars.

Els germans Lumière varen dir un cop: "Arribarà un dia en el qual les ciutats seran tan importants com el nombre de cinematògrafs tinguin". Jo no sóc historiador, ni cronista del poble.

Sóc un simple ciutadà que troba a faltar l'hàbit d'anar al cinema (del meu poble), si més no una vegada cada 15 dies. Només canviaria molt a gust les insípides i avorrides "crispetes", per un bon entrepà de truita de patata o de llonganissa, embolicat en paper de plata. Això no és només un atac de melangia. És, per damunt de tot, un homenatge als projeccionistes, als exhibidors i als valents que anaven de poble en poble portant, en bicicleta o amb una motoreta, els rotllos de pel·lícula. Gràcies a ells, molts van veure "el món per un forat". No sé què va passar amb els cinemes de Sant Joan. Varen morir per falta d'assistència, per falta de rendiment econòmic, per l'aparició de la TV? No ho sé, però em sap greu.

A mi, parafrasejant uns dels diàlegs de Casablanca, "sempre em quedarà el meu *CINEMA PARADISO*".

El tren de Sant Joan

Postal de principis del s. XX on es veu una panoràmica general de l'estació.

Les vies de comunicació prèvies

El ferrocarril, en tant que via de comunicació, està entroncat i, en certa manera, és el successor dels vells camins que comunicaven els pobles amb altres pobles. És a dir, posaven en contacte persones de diferents llocs.

Respecte Sant Joan de les Abadesses, si bé no he trobat moltes dades, crec oportú fer una breu pinzellada a la situació existent abans de l'arribada del ferrocarril.

Al Ripollès (i a les comarques d'interior), només era possible veure pels camins la petja de cavalls, mules i de vianants. A diferència d'altres zones amb rius navegables o mar, la situació de les comarques del Ripollès i Osona era ben diferent: la gent ho tenia molt complicat per desplaçar-se gaire més enllà del seu habitatge, així que la vida i les relacions transcorrien, en general, dins d'un petit radi d'acció ja que, fins poc abans de l'arribada del tren, tots els camins eren de ferradura, és a dir, la comunicació era a bast o a peu i el temps emprat es mesurava per dies

quan les distàncies eren de més de 60 km. El desenvolupament inicial de la xarxa de comunicacions, carreteres i ferrocarril va arribar al Ripollès, sobretot, per les mines d'Ogassa.

Des del primer enregistrament de les mines, cap al 1838 gràcies a Joaquim de Romà, el carbó es va transportar en petites quantitats i amb cavalleries mitjançant unes sàrries. A Vic hi ha notícies de venda de carbó de Sant Joan (a la publicació Ausonense, el 7 de novembre de 1861). Però, quin tipus de camí existia entre Sant Joan, Vic i Barcelona? Fins on he pogut investigar, per una banda, l'any 1845, el Diccionario Geográfico, Estadístico, Histórico de Pascual Madoz parla del "camino de herradura de Ripoll a Camprodon" i que passa per Sant Joan. D'una altra banda, l'any 1858, la carretera estava a punt d'arribar a Camprodon segons la publicació La Gaceta del 29 de juliol. Per tant, podem situar la construcció de la carretera de Ripoll a Sant Joan entre aquestes dues dates. Hem de considerar com a carreteres de l'època, però, les vies que deixaven passar just un carro en molts llocs, amb molts revolts, pujades i baixades,

empedrats o no, i amb trams impracticables en temps de pluja.

"El camí del Veterano"¹

Cal dir que des d'Ogassa, l'origen de la comunicació amb Sant Joan, Camprodon i Ripoll es feia per camins oberts i conservats per la companyia minera del Veterano. Fins a Olot el transport era amb mules i cavalleries per camins de ferradura. La capital garrotxina va ser un dels primers destins del carbó i els darrers de les fàbriques de ciment. Els treballs de la carretera fins a Olot s'inicien el 1846, i a l'abril ja hi treballaven 300 persones amb grups de 12 homes. La carretera estava destinada al transport d'hulla. En un altre sentit, la carretera de Vic a Ripoll es podrà donar per acabada, en la seva primera concepció, al 1854.

Davant la perspectiva de la construcció del ferrocarril en aquesta zona que millorés la comunicació, els inversors d'aquest projecte necessitaven dades sobre la qualitat del carbó², així que es va decidir transportar 50 tones del mineral a Barcelona per fer proves a diferents establiments com al ferrocarril de Mataró, a foneries, a una fàbrica de gas... Per aconseguir-ho, en primer lloc, la mateixa empresa minera va haver d'adequar un pas fins a Ripoll.

Sembla ser que, per aquesta vila, el seu traçat no era pas el més adequat. És per aquest motiu que durant el març de 1860, el Governador Civil

¹ Si no està indicat expressament, les referències d'aquest apartat són extretes de la publicació "Scriptorium" de 1 de gener de 1924 (p.9) i de la "Comisión Provincial de Monumentos de Gerona" – Un siglo de actuación. Per Joaquim Pla Cargol, Secretari. 1878-1879

² En aquell moment, la quantitat es donava per descomptat que era "immensa".

L'antiga estació del tren, amb el personal, a principis de segle XX. Foto inèdita. A destacar que curiosament sota el rètol de Sant Joan hi apareix també Camprodon, ja que hi havia l'enllaç amb la diligència.

autoritzà a El Veterano l'obertura "provisional" d'un pas entre les runes del Monestir de Ripoll. Aquest camí serà conegut durant molts anys com "El camí del Veterano". Es tractava de facilitar el trànsit, aquesta vegada amb carros de 50 tones més que anaven destinades a fer proves en el vapor de guerra Lepanto³. Cap al 1878 es parlava de tancar-lo, però finalment es conservà ja que va resultar molt útil. Aquest camí es l'origen de l'actual carrer del Doctor Ragué, o sigui, la carretera de sortida a Sant Joan de les Abadesses. Per tant, hem de pensar que el monestir ocupava més espai que el que es pot veure avui. Crec que tot l'explicat fins ara podrà donar una idea de l'estat de les comunicacions abans de l'arribada del ferrocarril que, com es pot comprendre, ho revolucionà tot.

El tren de Sant Joan

És davant d'aquest entorn que arribarà el tren a Sant Joan de les Abadesses. Hi ha documentació sobre dades econòmiques i tècniques, així com d'interès especulatiu, i n'hi ha menys de la seva incidència sobre la gent.

Primer intent

La primera notícia per construir un ferrocarril surt quan el figuerenc Joaquim de Romà enregistra les mines d'Ogassa al seu nom (1838), al mateix temps que idea un ferrocarril de Sant Joan a Roses, ja que era el port de mar més proper on portar el carbó. Com que l'obra no estava al seu abast, Romà es traspassa els drets de les mines (i els de la creació del ferrocarril), mitjançant un contracte emfitèutic⁴ de 4.000 duros a Laurent Garcias que fundà, el 14 de juliol de 1841 a Perpinyà, la "Compagnie général des mines de Catalogne et d'Aragon" juntament amb el comte Clauzel, mariscal, i amb Casimiro Captier. Més endavant s'hi afegeix Pere Gil Babot⁵ i d'altres. Garcias pretén construir "un camino de hierro hasta el mar"⁶ que no és altre que el ferrocarril a Roses. Tot això, abans que se'n construís cap altre a Espanya. Garcias no complirà el compromís i serà el Veterano, també conservant-ne la propietat Romà, qui rebrà més

⁴ Cessió dels drets d'explotació mitjançant unes clàusules, com un cànon, conservant-ne la propietat.

⁵ Fundador de la Sociedad Catalana para el Alumbrado por Gas, empresa precursora de Gas Natural.

⁶ Carta a Rafael Cabanellas, Inspector de mines de Catalunya i Aragó, el 20 de març de 1846.

endavant la concessió, a canvi de 4000 duros més. La reial autorització arriba el 19 de juliol de 1844, i el 22 del mateix mes es crea la companyia "Sociedad del Camino de Hierro de la Serenísima Señora Infanta Doña María Luisa Fernanda" amb l'únic objectiu de construir el ferrocarril, amb un pressupost de 500.000 duros. Davant les dificultats orogràfiques (es preveïen haver de fer onze plans inclinats) i a la tècnica disponible en aquella època, la companyia hi va renunciar el 1847, però no el sr. Romà, que la torna a obtenir mitjançant una Reial Ordre de 20 de juliol de 1850. Encara hi va haver una altra autorització per fer estudis, aquesta vegada de Roses a Sant Joan, a favor de Lorenzo Bros, de Madrid, el 21 de juliol de 1855. Finalment el projecte quedarà abandonat en imposar-se la connexió amb Barcelona per Vic.

(El 26 de maig de 1861 apareix una notícia en la publicació vigatana "El Ausonense" segons la qual el Sr. Perera va pels pobles del Lluçanès incitant a la gent a que facin pressions per tal de que el tren passi per allà, segons el traçat del seu projecte de f.c. de Manresa a Ripoll i Sant Joan).

Segon intent

El segon intent ve d'una realitat diferent. A Camprodon, els enginyers anglesos M. Ross Esq., P.W.B. Moore Esq. i George Hate Esq., proposen una inversió de 106.928,525 rals de billó per construir un ferrocarril de Barcelona a Camprodon. Amb tota probabilitat, eren persones entroncades amb la companyia "La Vieja Cabeza de Hierro" que al 1844 es fusionà amb el Veterano formant-se "El Veterano Cabeza de Hierro". Es tractava d'un ferrocarril de doble via.

Per què a Camprodon? Dos són, almenys, els motius: primer, la intenció dels autors del projecte de fer arribar el tren a França (en un plànol s'indica clarament: "And to the FRONTIER OF FRANCE), i segon, s'estava construint un forn de ferro recordat avui com La Farga del

³ Revista Minera, Tomo XI, 1860. Pàg 298 i Gaceta de Madrid 25-5-1860

Oficines de La Farga del Veterano a les Rocasses (La Farga del Veterano). Foto Lluís Garcia Rifà – 2016.

Veterano. Estava situat a la cara sud del pont de les Rocasses. Aquest forn es va reconstruir al 1858 adaptat per ús del coc. [sic] [...] han inducido últimamente á una sociedad de sugetos emprendedores, conocida con el título de LA CABEZA VIEJA DE HIERRO, á poner un grande establecimiento de fundir mineral de hierro etc., cuyos trabajos estan muy próximos a concluirse [...]. El nom de la Companyia ferroviària és “Gran compañía del fomento de la industria catalana”. És de capital anglès i la concessió porta per data el 19 de febrer de 1845⁷. Al principi, es denominarà el forn de la “Cabeza de Hierro”⁸. Després del fracàs tècnic de l’alt forn, s’abandonarà la idea de construir aquest ferrocarril.

Avui es pot veure encara el que va ser l’edifici on estaven les oficines de El Veterano i de la Vieja Cabeza de Hierro, just al costat de la fàbrica de galetes Birba i que es dedicà, al final, a la fabricació d’eines de tall i altres aparells, sobretot pels pagesos, abans de convertir-se en masoveria. Avui està abandonat i convindria conservar-lo. L’alt forn estava just al davant, a l’altra banda de la carretera.

Tercer intent

A continuació, trobem que el 17 de juny de 1847 Juan Bautista Perera, Gerent de El Veterano, obté la concessió per construir un ferrocarril a Barcelona. Segons la Direcció General d’Obres Públiques, la línia era des de la capital catalana a França per Puigcerdà o Prats de Molló. La memòria i plànol es publicaren el 1849.

El 22 de juliol de 1847 Perera es traspasa tots els drets de la línia a El Veterano, ja que com Romà, no tenia capacitat per construir-lo. Passa el temps i la Companyia no inicia les obres i, després de 5 pròrrogues, es declara anul·lada la concessió el 20 de juliol de 1850 per Reial Ordre. El 16 de juny de 1850, la companyia havia traspassat a Girona i Cia. els drets del Ferrocarril, amb l’obligació de començar la construcció pel tram de Barcelona a Granollers, cosa que complirà, essent l’origen de la línia a Girona i no pas la de Sant Joan com estava previst. El nom de la companyia serà, inicialment, “Camino de Hierro del Norte” (no confondre amb la “Compañía de los Caminos de Hierro del Norte de España” que es fundà al 1856, ni amb “Camino de Hierro del Norte de Cataluña” que es creà al 1871 per intentar arribar a Sant Joan). La línia s’inaugura el 23 de juliol de 1854.

Tenim ara un tram de la línia de Sant Joan a Barcelona. La gent de les nostres contrades anaven a

Granollers, amb diligències des d’on era possible, per agafar “el Nord”, tot i un primer canvi de nom el 1857 pel de “Compañía del Ferrocarril de Barcelona a Granollers”.

La Companyia de Granollers renuncia a perllongar la línia vers Sant Joan preferint com a destinació Girona i França. Influenciats pel Veterano, Charles Auguste Moreau, representant a Espanya dels senyors Corbière, banquer d’Alençon, Philip Loreau, de París i el Comte de Seraincourt — juntament amb Miquel Ravella —, queden autoritzats mitjançant una Reial Ordre de 12 de juliol de 1855 a fer estudis de la línia de Granollers a Sant Joan, una tasca que encarregaran a Ildefons Cerdà. Els treballs de camp comencen el 27 de febrer de 1856. Cerdà fa els plànols que, finalment, serviran de base per la construcció de la línia, però no serà en aquell moment ni exactament com els va concebre. El projecte de Cerdà és aprovat per R.O. de 4 de juny de 1857, el projecte de Llei s’aprova al Congrés el 25 de juny de 1857 i la concessió s’atorga el 5 d’agost de 1857 a Miquel Ravella i a Charles Auguste Moreau, com a apoderats de Corbière, Laureau i Seraincourt per la línia de Granollers a Ogassa, quei s’ha de construir pel sistema Arnoux⁹. Després d’algunes vicissituds, el 21 de novembre de 1857 es signa l’escriptura de societat entre Ravella i els socis francesos. Comencen a transcorre els dies i es mor Ravella, i segons l’article 329 del codi de comerç, la societat ha de quedar dissolta. D’aquesta manera, el 23 de març de 1859 es declara deserta la pretensió de concessió i es retornen els diners als primitius concessionaris.

Quart intent

Totes aquestes concessions eren sense subvenció i pel fet de no

⁷ Les dades d’aquest apartat són extretes del “Prospecto para la construcción de un camino de hierro desde Barcelona a Camprodon” – Madrid 1844. Imprenta de don Agustín Espinosa y Compañía.

⁸ Gaceta de los Caminos de Hierro, 29-07-1858.

⁹ Sistema que permetia corbes de fins a 25 metres de radi que obligava a resseguir tots els revolts orogràfics de muntanyes i rius. Vegeu (<http://www.traintren.com/tren-ahir/ferrocarril-granollers-sant-joan-abadesses/ferrocarril-granollers-sant-joan-abadesses.html#arnoux>)

realitzar-se, el Govern decideix crear una Comissió específica per aquest ferrocarril i atorgar una ajuda per fer-lo possible. D'aquesta manera, el 18 de desembre de 1860 queda aprovat per Reial Ordre el projecte de la línia de Granollers a Sant Joan (Llei i plec de condicions de 29 de gener de 1862) amb el sistema Arnoux i amb una sola via per tal de reduir despeses. Això representava un pressupost de 94.848.000 rals per un total de 103.856 quilòmetres. Es prepara una Llei per poder anunciar una subhasta i construir la línia. Els tràmits varen ser llargs i carregosos fins arribar a la última votació. Esperada pels pobles afectats amb un interès extraordinari, es fa públic que la votació al senat del 3 de gener de 1862 va donar el següent resultat: 92 boles blanques contra 4 de negres.

Vic, Centelles, Manlleu... L'alegria va ser enorme i s'organitzaren actes i música als carrers. A Sant Joan hi ha notícies que es va fer un repic de campanes i xerinola general.

Immediatament es crea a Vic una Comissió i més endavant una altra a Barcelona per subscriure accions a fi d'ajudar a l'empresa concessionària. Finalment, la subhasta s'anuncia pel 14 de febrer de 1863, que quedarà rematada a favor d'Alejandro Bengoechea, sense subvenció i per 90 anys. Aquest senyor representava els interessos d'uns anglesos encapçalats per E. Breusing & C^a de Manchester¹⁰. El 12 d'agost es crearà la "Compañía del Ferro-carril de Granollers a San Juan de las Abadesas" i les obres s'inicien a La Garriga el 23 de maig de 1863.

La nit del 8 d'octubre es desferma una formidable tempesta: enrunament de ponts, camins i cases. Molts morts i desapareguts. La

¹⁰ Cal dir que va ser el guanyador en un concurs de 8 aspirants. La seva oferta va ser la primera i ningú s'hi va apropar. Volien la concessió de totes totes. El que es tractava era de controlar el carbó ja que els anglesos eren el principal, quasi únic, subministrador a Barcelona.

Postal de principis del s. XX on s'hi veu el tren sortint de l'estació de Sant Joan

mateixa empresa ferroviària deixa uns quants homes per auxiliar les víctimes a Vic. A la capital osonenca encara hi ho un monòlit en record de les víctimes. Aquest temporal provoca la mort de Joaquim de Romà quan s'enruna un pont (Alabern) prop de Sant Celoni al pas del tren en què viatjava.

Al cap de dos mesos de constituir-se la companyia, el Sr. Breusing se'n va i el substitueix Mr. Mouton de París, i comencen les primeres suspicàcies. Una de les primeres accions tenen a veure amb el canvi de sistema: es deixarà el sistema Arnoux pel normal, aprovat el 10 de maig de 1854. Pel març de 1864, el constructor de la línia, Joan Sala Sivilla, es traspasa els seus drets i obligacions a la General Rolling Stock Company, que era la subministradora del material. El cert es que les obres avançaven a bon ritme. El 4 de setembre de 1864 i en crònica de El Eco de la Montaña, publica un ampli reportatge sobre la col·locació de la primera pedra del pont de Palau a La Garriga.

Tot i tenint un bon tros ja explanat, de cop i volta comencen a sortir rumors sobre alentiments de les obres. La General Rolling fa suspensió de pagaments i es produeixen varies dimissions. La situació política tampoc hi ajuda: Fernando Cotoner, Capità General de Catalunya, declara en Estat de Guerra el territori de Catalunya per temps indefinit el 9 de

gener de 1866. Barcelona està plena de títols ferroviaris "averiados", La Catalana General de Crèdit i el Crèdit Mobiliari Barceloní fan fallida, la Borsa de Barcelona en pocs dies perd la fabulosa quantitat de 50 milions de duros...

Tot plegat acabarà el 31 d'octubre de 1866 amb una Real Orden que acaba dient "Vengo en anular la autorización en virtud de la cual existe la Compañía del Ferrocarril de Granollers a San Juan de las Abadesas y en disponer que se proceda a su disolución."

Cinquè intent

I torna a començar. Sorprenentment, el govern es va moure amb una rapidesa desconeguda. El 13 de novembre de 1866 i per Reial Ordre, s'ordena fer nous estudis en tot el trajecte per tal d'elaborar unes modificacions que es creien necessàries, tasca que s'encarregà a l'enginyer Manuel Aramburu Pelayo. Ell és qui farà el projecte definitiu de la línia tal i com està avui en dia. També dissenya l'estructura i situació de l'estació de càrrega de Toralles. La solució per transportar el mineral i els subministres (queviures, bigues de fusta i altre material) a l'estació amb plans inclinats es deixa en mans de les empreses minaires. Per altre banda, fa un canvi de traçat al Congost amb un túnel més i als Hostalets la línia passarà per un lloc

més al nord. D'ambdós canvis en queden restes físiques sobre el terreny. Per l'Eco de la Montaña del 24 de març de 1867 sabem que es suprimeix un túnel davant del mas Mambla, ala pujada de Sant Vicenç, de manera que la via passarà ara en línia recta per la dreta de la finca del Sr. Pau Espona, del terme de Saderra. A Montesquiú queda intacta la sèquia o canal del Sr. Safont i fins a Ripoll es suprimeixen alguns desmunts. Entre Ripoll i Sant Joan, al cingle de Ribamala, s'hi fan algunes variants que estalviaran un pont sobre el Ter.

El 12 de maig el Govern presenta a les Corts el projecte de Llei per subvencionar la construcció del ferrocarril amb la quantitat de 28.000.000 de rals, entre altres disposicions¹¹, i s'aprova per Llei el 26 de juny de 1867.

La subhasta s'anuncia pel 18 de maig i, confirmant tots els temors, no si presenta ningú.

La segona subhasta és prevista pel 27 de juliol de 1868 i com que es amb les mateixes condicions que la primera, es pretén formar una societat que construeixi la línia. L'alcalde de Vic és l'impulsor, però no podrà tirar endavant. La segona subhasta també és declarada deserta.

El 13 de juliol de 1869, el Ministre de Foment treu un Decret que donaria la concessió als creditors de la línia, però ara fins a Sant Quirze de Besora, sempre i quan no es presenti cap licitador a la proper subhasta. Aquesta proposta tampoc tindrà opcions.

El temps va passant. Pel 17 de Gener de 1870, el Ministeri de Foment anuncia les bases, ajudes, tarifes i condicions de la propera subhasta. Dissortadament, és declarada deserta. El 9 de març se'n fa una altra i acaba igual.

Anunci de la subhasta per a la construcció del ferrocarril Sant Joan - Granollers, l'any 1867

Sisè intent

La Gaceta de Madrid de l'11 d'abril de 1870, insereix l'anunci de la nova subhasta — la sisena! —, anunciada pel 10 de maig de 1870. Celebrada la licitació, la línia, ara sí, és concedida al senyor Lossy de Ville, de París, el 18 de maig de 1870. El Monsieur promet iniciar els treballs amb gran força i calcula arribar a Vic el 30 de juny de 1871¹².

De Ville continua les obres a partir del 27 de juliol de 1870. Es crea la "Compañía del Camino de Hierro del Norte de Cataluña", segons els estatuts de 27 de setembre de 1871. Pràcticament tots els components de la Junta son francesos. L'enginyer en cap de les obres serà el Sr. Aramburu. Eugeni Brocca es el constructor. Es treballa a bon ritme fins l'esclat de la tercera guerra carlina al 1872, quan el tram de Granollers a Vic estava pràcticament acabat. Aquest fet provoca la suspensió de les obres. La carlinada farà que també s'enderroquin obres ja fetes i el 28 de setembre de 1872 Lossy de Ville es declara en fallida.

Comencen ara un reguitzell d'actuacions que acabaran amb l'acusació d'estafa a de Ville el 21 de

febrer de 1874, juntament amb d'Auriol (el seu sogre) i Alègre, director del diari l'Épargne, per la publicació d'informacions falses, i es veu obligat a refugiar-se a Bèlgica¹³.

Darrer intent i arribada a Vic

L'empresa creada per la construcció de la línia es "Broccà i Cía", fundada el 28 de març de 1871, i té com a soci majoritari a Fèlix Macià i Bonaplata. Integren la societat, a part del mateix Broccà, Rafael Llusà, Martí Masferrer, Candi Antiga i Jaume Carcereny. El capital es de 312.500 pessetes. L'empresa es crea com a resultat del contracte signat amb Lossy de Ville el 18 de gener de 1871, en el qual per un total de 11.250.000 pessetes es comprometen a construir la línia fins a Sant Joan de les Abadesses. Aquests dos socis assoleixen la titularitat de la línia, assumint les condicions de la subhasta i les obligacions amb la sindicatura de la fallida. L'autorització definitiva arriba el 31 d'octubre de 1873 i se'ls dóna dos anys de pròrroga per reparar els danys. Pel maig de 1874 arriba el primer tren d'obres a Vic. El 23 de maig de 1875 comencen a circular trens de prova i el 8 de juliol de 1875 es fa la inauguració oficial del tram de Granollers a Vic.

Eugeni Broccà, en qualitat de soci constructor de la línia, una vegada arriba el tren a Vic, traspasa la seva part a Fèlix Macià.

És el moment de recordar que l'estació de Granollers era la del ferrocarril de Girona, situada aleshores en el lloc que actualment ocupa l'edifici de Telefònica, al carrer Manel Girona. Aquí es feia transbord i els viatgers pujaven al tren de la línia Granollers-Barcelona per arribar a la capital. El desviament era a Les Franqueses pel tram de via ja aixecat i que aleshores era l'única línia.

¹³ Bibliographie de l'histoire de la justice française (1789-2009). Reference: Auriol (Ch. d'). Cour d'appel de Paris. Chambre des appels de Police correctionnelle, Audience du 16 avril 1874. Affaire de la Compagnie espagnole de Chemin de Fer du Nord de la Catalogne, Paris, impr. J. Soubie, 1874, 24 p.

¹¹ Eco de la Montaña, 16-5-1867

¹² Gaceta de los caminos de hierro, 15-5-1870

Aquesta estació formarà part de la futura línia del Llerona-Sant Martí de Provençals, per tant no existia en l'època de la inauguració.

Tots els trens tenien assignat dos minuts de parada, excepte a Sant Martí on n'hi estaven 5 a fi d'aprovisionar-se d'aigua. Els de mercaderies eren considerats com a suplementaris i circulaven a discreció de l'empresa. Els mixts tenien primera, segona i tercera classe i també algun vagó de mercaderies.

El tram de Vic a Sant Joan

Per fi arribà l'hora anhelada. Si heu seguit el fil dels esdeveniments, fàcil serà comprendre el que va representar l'arribada del ferrocarril al peu de les mines d'Ogassa: pels qui van posar els seus estalvis al servei d'aquesta obra, veuran realitzades les esperances de treure algun rendiment de les quantioses inversions fetes, però també, i molt principalment per la finalitat d'aquest treball, les persones que viuen en tot el traçat de la línia, ja que veuran passar la locomotora que els portarà al final d'un somni tant de temps esperat.

Fèlix Macià ja s'havia jugat el seu patrimoni per arribar a Vic, així que proposa la creació d'una empresa per tal d'arribar a Sant Joan. D'aquesta manera es fundarà la "Sociedad del Ferrocarril y Minas de San Juan de las Abadesas", el 8 de novembre de 1877. El dia 1 de desembre surt la Reial Orde autoritzant la transferència de Fèlix Macià a Ferrocarrils i Mines. La companyia està formada per 20.000 accions repartides de la manera següent:

10.000 accions subscrites per El Veterano que aporta les mines i establiments annexes. També el petit tram de Sant Joan a Toralles anirà al seu càrrec.

5.000 accions per Fèlix Macià que aporta el tram de Granollers a Vic.

Medalla commemorativa de l'arribada del tren a Sant Joan

5.000 accions subscrites per La Catalana General de Crèdit que aportarà les obres de construcció del tram de Vic a Sant Joan.

Finalment, les obres comencen el 15 de desembre de 1877 y correspon "...la glòria de desfer lo encantament y d'enllestir en ménos de tres anys una via tant costosa y difícil com aquesta..." a la SFMSJ amb capital de la Catalana General de Crèdit i com a contractista a Bernard, Varinot y Cía¹⁴.

Les obres es fan a un ritme extraordinari, empleant 3000 persones. Les del tram de Ripoll a Sant Joan s'inicien el gener de 1879. El dia 1 d'agost es posa en servei el tram Vic-Torelló, el 20 d'octubre s'arriba a Sant Quirze i a Ripoll, el 20 de juny de 1880. A Sant Joan i a Toralles es fa la inauguració el 17 d'octubre de 1880.

A la crònica del Diari de Barcelona es diu, entre d'altres coses:

"Los acontecimientos que verdaderamente interesan al país y que son esperados con ansia desde largo tiempo, forman época en la historia de los pueblos y se conserva recuerdo imperecedero de los mismos de una á otra generación. La fecha del 17 de octubre del año 1880 será una de las que Cataluña recordará siempre con júbilo, porque en ella se ha dado cima a una obra hace treinta años iniciada y cuya realización ha

¹⁴ 1882 - "Anuari de la Associació d'Excursions Catalana", Pàgs. 269-272

Acta de constitució de la Sociedad del Ferrocarril y Minas de San Juan de las Abadesas

sufrido un sin número de contratiempos que la han puesto varias veces en peligro de fracasar.

A la inauguración total del ferro-carril de San Juan de las Abadesas quiso concurrir, además de las autoridades del Principado, el Excmo. Sr. D. Fermín Lasala, ministro de Fomento, como testimonio de que la mejora no interesa únicamente a Cataluña sino a la nación entera, y con este motivo estuvo representada, a la par que la prensa de Barcelona, la de la capital de la monarquía." [...]

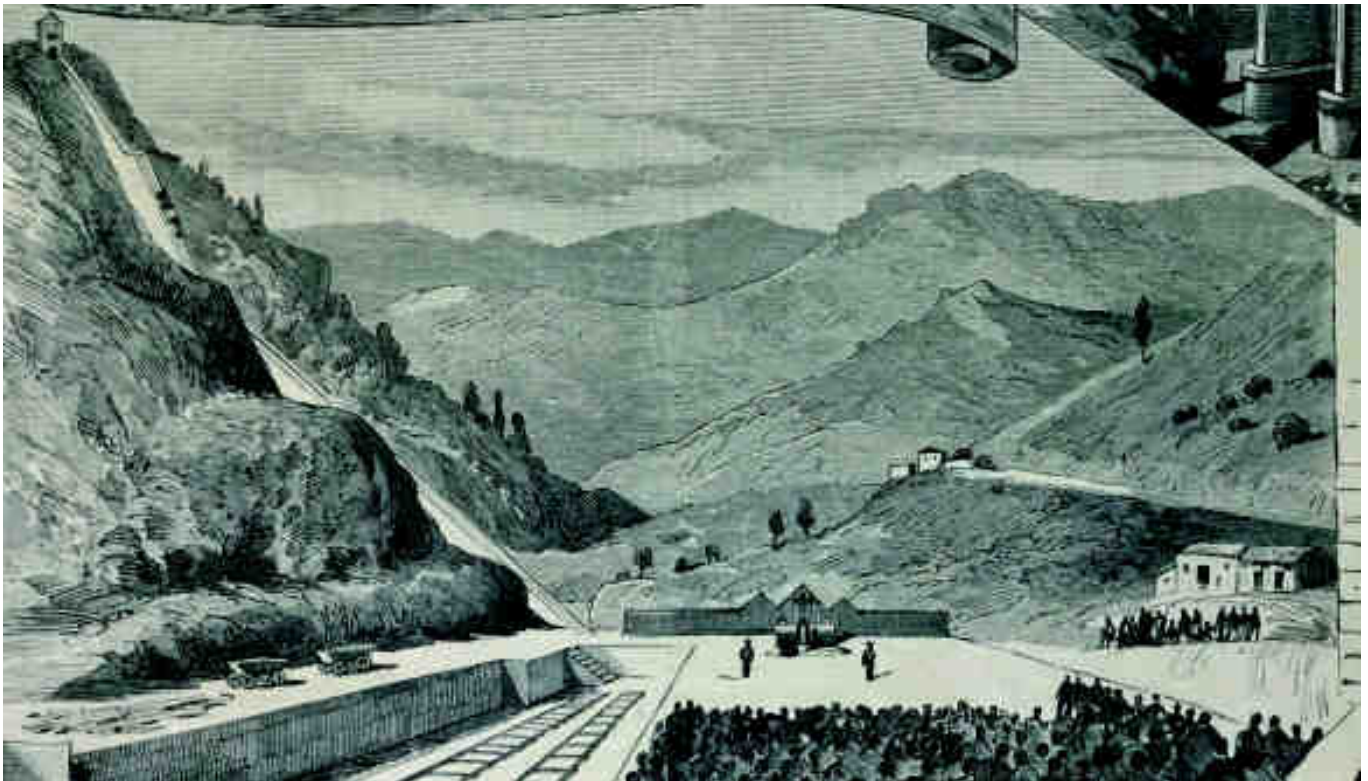
"Pocos minutos tardó el tren en llegar al límite de la línea, á la estación de Torallas. Numerosos concurso por entre el cual destacaba la roja barretina catalana (que) rodeaba la estación. La llegada del señor ministro fue saludada con la marcha Real que tocó una música situada en el andén y con vivas a S.M. el Rey, á S.E. y á la Empresa constructora del ferro-carril. A medida que los convidados salían de los coches se les entregaba una poesía catalana impresa cuyo título era: "Al feliz acabament del ferro-carril de San Joan de las Abadesas". Un rótulo que hay encima de la estación marca la

"Gravats apareguts a la Ilustración Española y Americana el 1880. A dalt, el tren passa pel pont del Solà".

"El tren a principis de s.XX passant pel pont del Roser. Al fons s'hi veu l'antiga ermita del Roser."

Gravat aparegut a la Ilustración Española y americana el 1880. Missa de campanya a Toralles celebrant l'arribat del tren, el 1880.

distancia de Barcelona, 117 kilómetros, y la altura sobre el nivel del mar, 821 metros.

En la testera del andén habíase levantado un altar solamente formado con panes de conglomerado de carbón, altar especial, propio del sitio donde debía celebrarse el Santo Sacrificio de la misa para que las personas que había traído el tren pudieran cumplir con el precepto dominical. Imponente era el espectáculo durante la misa; ya no se veía el color encarnado de la barretinas, había cesado el murmullo, reinaba religioso silencio porque así los montañeses que ocupaban las laderas de la estación, como los

convidados que en traje negro se hallaban en el andén estaban todos posternados ante la Sagrada Hostia, rindiendo homenaje a Aquel que encerró en los antros de aquellas montañas el venero de riqueza que por medio del ferro-carril que se inauguraba, iba a explotarse en grande escala. La imagen del Señor Crucificado y los dorados candeleros destacábanse de la masa negra de carbón que formaba el altar; cubría el montón que servía de mesa, un antiquísimo frontal de terciopelo azul oscuro con preciosos bordados del siglo XV, y que, según se manifestó, no es la única joya de esta clase que posee la ex-Colegiata de San Juan de las Abadesas, de donde procedía."

L'estació de Sant Joan, en els darrers anys de funcionament (Foto Jordi Canelles / Fons l'Abans)

Jaume Dial

En Jaume agafava el tren per anar a gimnàs i quan feia el FEN, la Formació del Espiritu Nacional, els dissabtes a la tarda a Ripoll. També l'agafava per anar a les 40 hores o per festa major i, més puntualment, per anar a Barcelona. En Jaume recorda que cap als vuitanta, un diumenge de festa major, que ja

devia ser dilluns, sortia de l'envelat amb la colla i a algú se li va acudir d'anar a veure la sortida del primer tren. Van pujar fins a l'estació i van seure a esperar que sortís. Aleshores no s'anava a dormir tan tard com ara, que molta gent torna a casa quan ja n'han passat dos o tres. Al final, el cap de l'estació els hi va preguntar "Bueno; suben o qué?", mentre ells reien. Això d'anar a esperar el primer tren ho van repetir uns quants anys més. Es va acabar convertint en una tradició de festa major.

També recorda una anècdota familiar d'abans que ell nasqués. El 1930 el tren els va atropellar un ramat de xais. Encara no era la RENFE, es deia "Caminos de Hierro del Norte de Espanya". Va ser als camps del Vilar. El pastor anava a tancar els xais que ja havien menjat prou. De sobte, la màquina va passar enmig del bestiar

i va causar 22 baixes. L'avi d'en Jaume va fer una reclamació al tren de 880 pessetes, que va ser denegada.

En Jaume explica que van tancar el tren perquè ja no era rendible. Però afegeix que és fàcil que una cosa no sigui rendible si es dona un mal servei. Per començar, havia d'anar molt a poc a poc perquè una riuada havia deixat un tros de via penjant. Feia por i era molt lent. A més, els horaris no coincidien amb les necessitats de les persones. La gent es va començar a comprar cotxes. La gasolina era molt barata i no es parlava de contaminació. Van fer el que van poder per mantenir el tren a Sant Joan. Fins i tot, van recollir signatures i van escriure una carta a Felipe González. Sorprenentment, el president els va contestar dient que ja ho passaria al Ministeri corresponent.

Toni Puig

En Toni Puig va estar tres anys agafant el tren cada dia per anar a estudiar a Vic. Un cop acabat el batxillerat, l'agafava els dilluns i els divendres, per estudiar la carrera d'arquitectura a Barcelona. Explica que els horaris no eren massa racionals. Per anar a Vic, agafaven el primer tren, que sortia a les 6:29 de Sant Joan. Un cop arribaven a Ripoll, havien d'esperar uns vint minuts la unitat que venia de Puigcerdà, que sempre anava tard.

Després anaven cap a Vic, però hi arribaven una hora abans de començar les classes, de manera que s'estaven a l'estació i esmorzaven tots plegats. Sempre eren els mateixos. S'ho passaven bé al tren, tot i que l'agafaven molt adormits. Durant el trajecte anaven pujant els de Ripoll, Torelló, Manlleu... S'anaven despertant i quan arribaven a Vic ja eren una bona colla.

Com que sempre eren els mateixos, si algú arribava tard, el tren s'esperava a que hi fossin tots.

"El jefe d'estació que hi havia deia: qui falta? Sortíem fins la corba de Can Peret per veure si venia." Com que hi havia aquest marge dels vint minuts que igualment s'havien d'esperar a Ripoll, no feia anar malament a ningú. Fins i tot arribaven a trucar a casa del qui faltava per comprovar si pujava cap a l'estació.

En Toni diu que era molt econòmic, tot i no haver-hi abonaments com

ara. Cada dia havien de comprar un bitllet. "Els que vam estudiar sort en vam tenir del tren. De no haver estat així, només ens hagués quedat l'alternativa de llogar un pis o estudiar d'interns a Vic o Barcelona, cosa que hagués sortit molt més cara."

En Toni explica que l'error més gran de cara a poder conservar el tren va ser convertir Ripoll- Sant Joan en el ramal i posar el nom Barcelona-Puigcerdà a la línia. Li va saber greu que desaparegués, perquè en tenia un bon record. Posteriorment, es van aprofitar les traces del tren per reconvertir-les en via verda. Van donar-li una beca, junt amb en Pere Solà, per estudiar tots els traçats de ferrocarril que hi havia abandonats a Espanya. Van fer una proposta de reutilització perquè no es perdessin les traces, perquè conservessin la seva importància com a vertebradores del territori. A partir d'aquí, des de Madrid es va fer un inventari a tot el país, però la idea inicial va ser a Sant Joan.

Valentí Tenas

El Pare Valentí Tenas, monjo de Montserrat i una de les ànimes de la campanya de reivindicació del tren, explica que li agradava sentir: “Semi-directo a San Juan de las Abadesas” al bell mig de Plaça Catalunya. Trobava bonic escoltar el nom del seu poble al centre de Barcelona. Ara, en canvi, sent “semi-directe a La

Tour de Querol”, que encara és més petit que Sant Joan. Explica que les inversions a la via van ser nul·les. Els últims temps, entre Ripoll i Sant Joan el tren anava a una velocitat d’entre 20 i 30 quilòmetres. “Quan seies a dins, anaves d’un costat a l’altre del vagó, perquè la via estava molt mal cuidada.”

Jaume Formatgé

En Jaume recorda que el primer cop que va agafar el tren va ser per anar a comprar el traje de la comunió, era una ocasió especial i el van anar a buscar a Barcelona. Quan ja era una mica més gran, els diumenges al matí, també baixava amb tren fins a La Garriga per jugar a futbol. “L’hora de tornar era l’hora de dinar i pots comptar que hi havia diumenges que no dinàvem, anàvem sempre tard.”

Recorda que el dia que mossèn Codinach va arribar a Sant Joan com a nou rector, jugaven un partit de futbol a Ripoll. Venien uns autocars de Taradell a acompanyar-lo. Tothom en parlava. Canviava el rector i hi havien de ser per acollir-lo, però a ells se’ls va escapar el tren. Total, que sense haver dinat, quan van haver acabat el partit, van pujar a peu per la carretera fins a Sant Joan. “Mentre corríem per arribar a l’hora, vèiem passar els autocars de la gent que venia a acompanyar-lo.”

Quan va començar a treballar, baixava amb tren cada dimarts a Barcelona per anar al mercat. En Jaume explica que els viatges que feien a Barcelona un cop per setmana eren molt divertits. A cada poble, a mesura que anaven baixant cap a la ciutat, pujaven al tren la gent que era del gremi del gra i d’altres comerciants. “Hi fèiem les grans explicades i així el trajecte no es feia tan feixuc”. Marxaven de Sant Joan

a les nou del matí i a quarts de dotze arribaven a Barcelona. Sempre hi havia alguna avaria. “Quedàvem parats allà sense llum i estàvem dues hores sense moure’ns. Si havies d’arribar a les vuit per venir a sopar, arribaves a les deu.”

En Jaume també recorda una anècdota que sembla que pel·lícula. Explica que, com que Sant Joan era la primera parada de la línia, a primera hora del matí treien els trens de la cotxera i els aparcaven a l’estació. Sortien fins al guardaagulles i els preparaven per carregar la gent. Un dia, el tren era parat al guardaagulles i el maquinista n’acabava de baixar i picava les rodes amb un martell com feia sempre. Tot d’una, el tren va començar a embalar-se, sense conductor ni passatgers, i així va passar totes les estacions fins a Torelló. Per sort no va fer mal a ningú. A Torelló feia una volta amb una mica de pujada i allà va ser on va quedar parat.

Miquel Font

En Miquel Font va estar agafant el tren durant gairebé tres anys cada dia per anar a treballar a Ripoll. Sempre l’agafaven les mateixes persones. Tant és així, que si hi havia algú que anava molt just de temps, el de l’estació sempre s’esperava que hi fos per arrancar. “Si havíem de sortir un parell de minuts més tard ho fèiem, perquè sempre érem els mateixos”. Anava bé, perquè sortia de Sant Joan, era la primera parada. Algun dia potser no hi havia calefacció fins a Ripoll.

De tornada sí que hi havia més incidències, venien de Barcelona, era gairebé com ara. Quan hi havia més gent era els dilluns al matí i els divendres a la tarda, pels estudiants.

Explica que el tancament del tren era previsible, “als qui ens agradava ens va saber greu, però tampoc no hi vam col·laborar gaire, perquè quan vam poder vam agafar el cotxe”.

La història del darrer bitllet a Sant Joan

Hi ha episodis que queden fixats en la memòria, encara que hagin passat molts anys i llavors fossis un marrec. Jo tenia tretze anys quan el 1980 el tren va deixar d'arribar a Sant Joan. Tot i això encara en tinc alguns records. És un record en part borrós: hi ha imatges que, amb el temps, hom ja dubta si es corresponen a la realitat o de les fotografies que he vist per casa. Bàsicament el meu record del tren és el del seu final, de la decadència. Recordo haver anat a recollir algun familiar al darrer tren, ja de nit. La plaça de l'estació era un lloc tènec: un petit llum groguenc pampalluguejava i maldava per trencar la foscor de l'estació. Els lavabos, dits els "retretes", eren una immundícia. Tot estava deixat. Llavors, al tren ja li costava arribar i sortir de Sant Joan. Per poder justificar-ne el tancament i amb mala fe, el govern espanyol havia deixat de la mà de Déu el que en aquell moment ja era un ramal mancat de tot manteniment, amb unes vies que eren pràcticament les mateixes que es van posar per la inauguració. El mes de febrer de 1980 ja varen tancar l'estació i el bitllet s'havia de comprar al revisor.

Recordo haver agafat el tren per anar a classes de música a Ripoll el dissabte

al matí. Calia fer tota una excursió per arribar a l'estació. La gent gran feia servir el taxi per pujar-hi. Un cop el cap d'estació havia sortit amb la bandera plegada i el xiulet, aquelles unitats pintades de verd i blanc, que després vaig saber que en deien les "suïsses", començaven el viatge, que es feia a velocitat de tortuga per qüestions de seguretat. Hom tardava uns 35 minuts a fer el trajecte, pràcticament el temps que avui es triga a fer el viatge en bicicleta per la Ruta del Ferro sense pressa. A mig camí hi havia el pas a nivell, que el guardavies tancava amb una cadena. L'any 1978 es produí una esllavissada prop de Ribamala que no es va reparar mai i fou gairebé un miracle que no s'hi produís una desgràcia. No és estrany que ben poca gent agafés el tren: en els darrers temps hi solien anar com a molt una desena de persones per trajecte. Quan es tornava des de Ripoll, calia pujar a la part davantera dels trens que venien de Barcelona: era la que continuava fins a Sant Joan. La resta de vagonets es desenganxaven i una altra locomotora els pujava cap a La Tor de Querol.

Recordo bé la campanya de reivindicació del tren l'any 1980, un any del centenari ben trist perquè a mitjans del mes de juliol, pocs mesos abans que a l'octubre se celebrés el centenari, es va decidir substituir la línia per un servei d'autobús. Fins que es pogués arreglar la línia, deien. Mentrestant, el centenari es va haver de celebrar amb uns trens de modelisme on només podien pujar els nens. Tot plegat, una pena.

Oficialment, la línia no estava tancada: per tant, hom podia agafar bitllets fins a Sant Joan. Els autobusos contractats a l'empresa Güell de Camprodon enllaçaven teòricament amb els trens que sortien i arribaven a Ripoll i el conductor de l'autobús et venia un bitllet de la Renfe, que recordo que valia 26 pessetes per al trajecte de Ripoll a Sant Joan. Tot això va durar uns cinc anys.

L'esperança de que arreglarien la línia s'anava esvaint a mesura que hom passava els fulls del calendari. Les instal·lacions estaven en molt mal estat i començaven a caure a trossos. Les

promeses se les anava enduent el vent. Tot això va coincidir amb un pla en el qual el govern socialista va decidir que deixaria de subvencionar totes les línies que fossin "altament deficitàries": es volia arribar a tancar fins a 3.000 km de vies. De fet, tota la línia de Barcelona a Puigcerdà estava amenaçada i es va salvar a darrera hora pel seu caràcter internacional. Tot i que al final el número de quilòmetres tancats es va rebaixar fins a 913, el ramal fins a Sant Joan hi fou inclòs. Per acord del Consell de Ministres de 30 de setembre de 1984, totes aquestes línies quedarien clausurades l'1 de gener de 1985. Per tant, el darrer dia de servei del tren a Sant Joan, encara que fos en realitat amb autobús, fou el 31 de desembre de 1984. Les darreres protestes no varen servir de res: el tren ja no tornaria més a la vila.

Aquell cap d'any el vaig passar a Colònia, assistint a la trobada europea de joves de la comunitat de Taizé. Vaig arribar a Barcelona el dia 2 de gener després d'un llarg viatge amb autocar, i havia de tornar a Sant Joan amb tren. A l'estació de Sant Andreu Arenal vaig tenir una idea: i si, fent-me l'orni, intentava de treure un bitllet a Sant Joan? No es perdria res per provar-ho, tot i que estava segur que no me'l voldrien vendre. A la taquilla, la noia no devia tenir cap ordre concreta ni es devia haver assabentat que línia ja estava tancada. De forma rutinària va buscar el coixinet corresponent a Sant Joan i el va passar per la màquina. Aquell dia no va passar cap revisor. A l'arribar a Ripoll, vaig pujar a l'autobús d'en Güell. Evidentment ja no vaig mostrar el bitllet, i vaig rascar-me la butxaca religiosament per comprar un nou bitllet d'autobús, però ben content pel tresor que duia a la butxaca: el que segur que és el darrer bitllet de tren fins a Sant Joan. El bitllet impossible: el del dia següent al del tancament definitiu de la línia. M'agrada pensar que és el bitllet d'un tren fantasma que es resistia a desaparèixer i simbòlicament tornava a Sant Joan per reivindicar la seva història centenària. Unamuno va dir dels catalans a Joan Maragall: "os pierde la estética". Segur que si ens hagués conegut, també ho afirmaria dels santjoanins.

L'espia llegendària Virginia Hall, el tren i Sant Joan de les Abadesses

Marie Monin, Germaine, Diane, Camille o, fins i tot, Nicolas, eren en realitat la mateixa persona: Virginia Hall. Parlem d'una nord-americana que treballava a França com a espia per a les forces britàniques, i que va fugir de les tropes alemanyes pel Ripollès, travessant pel Pic de la Dona amb una pròtesi de fusta com a cama. Va ser detinguda a Sant Joan de les Abadesses per haver travessat il·legalment la frontera, quan esperava un tren per anar a Barcelona. La història del nostre poble encara guarda alguns secrets que ens uneixen amb personatges llegendaris.

L'any 1942, en plena Segona Guerra Mundial, més de la meitat de França estava ocupada per les forces alemanyes. A la resta, al sud-est, hi havia un govern col·laboracionista - la França de Vichy- que Hitler va permetre després de l'armistici francès, signat dos anys abans. Aquest novembre, però, farà 75 anys justos que alemanys i italians varen acabar ocupant, també, aquesta zona. En aquell moment, jueus, pilots britànics i americans abatuts pels nazis, i molts membres de la

resistència varen utilitzar el "chemin de la liberté", els mateixos que varen utilitzar els nostres exiliats de la Guerra Civil, els camins de la Retirada.

En aquest sentit, és significativa la història de l'espia Virginia Hall, una dona nord-americana que, en aquell moment, treballava per a la Direcció d'Operacions Especials, l'exèrcit secret de Churchill. Nascuda a Baltimore (a l'estat de Maryland) va venir a Europa per treballar a l'ambaixada dels EUA a Varsòvia, i més tard a Turquia. En aquest segon destí és on va tenir un accident de caça que li va provocar una gangrena que va obligar a tallar-li una cama, just per sota del genoll. Aquesta discapacitat va fer que no l'acceptessin quan feia l'examen oral per treballar al departament d'afers exteriors del seu país. Fins i tot va enviar una carta al Secretari d'Estat, però aquest li va dir que la decisió era final. Quan va començar la Segona Guerra Mundial va trobar refugi a França, i quan aquesta va caure en mans dels alemanys, va viatjar a Anglaterra, on es va oferir als serveis d'intel·ligència anglesos. El seu domini de l'anglès, el francès, l'italià, l'alemany i el rus, a més del seu coneixement del territori francès, va fer que l'entrenessin en l'ús d'armes, en comunicacions, en seguretat i en activitats de resistència, i l'enviessin altre cop a França, amb la documentació falsa i actuant com a periodista del diari americà New York Post.

A partir d'aquí, va començar una carrera que la va convertir en una llegenda dels serveis d'intel·ligència, organitzant xarxes de fins a 90 espies, reclutant famílies franceses per fer rutes de cases segures, donant suport mèdic, abastint d'armes i diners a altres agents... Entre d'altres accions,

va avisar de la base de submarins que estava construint Alemanya al port de Marsella, que va ser destruïda per bombes aliades. Sempre va anar un pas per davant de la Gestapo, que buscava desesperadament "la dama coixa", com la coneixien.

L'any 1942, però, va escriure una comunicació als seus caps on explicava: "Vichy sap la meua adreça... puc estar sent vigilada. El meu temps està a punt d'acabar-se". Va ser llavors quan, amb dos agents més, va decidir posar rumb a l'estat Espanyol, per fugir del cap de la Gestapo Klaus Barbie, "el carnisser de Lió". Va traslladar-se fins a Vilafranca de Conflent amb cotxe i, a partir d'aquí, va fer prop de 100 quilòmetres a peu, passant pel Pic de la Dona, a més de 2.700 metres, per entrar al Ripollès i baixar fins a Sant Joan de les Abadesses, en ple novembre. En aquest sentit, l'historiador i investigador Josep Calvet, especialista en els moviments de la frontera en aquest període, explica que "els nazis varen decretar un control estricte dels passos fronterers i hi van dedicar un cos especialista en alta muntanya, els caçadors alpins austríacs; i que en conseqüència calia buscar passos més complicats i menys vigilats", situació que justifica aquest camí que va escollir.

Va fer tot aquest recorregut amb una pròtesi de les que es posaven als anys 30, un tros de fusta pintada de més de tres quilos de pes, que no encaixava bé, que li provocava llagues, i que s'aguantava amb uns cinturons de cuir que Virginia es lligava als malucs. En un missatge que va enviar a Londres durant el recorregut ripollès, Hall va transmetre: "Cuthbert m'està portant

problemes". En aquell moment li varen contestar taxativament i amb la fredor d'una guerra: "Si Cuthbert et porta problemes, elimina'l". El que no sabia l'oficial que havia pres la decisió, és que Cuthbert era el nom que ella havia donat a la seva cama de fusta.

L'Arxiu Històric de Girona (AHG), dirigit pel santjoaní Joan Ferrer, custodia l'expedient de frontera que es va obrir a Hall després de la seva detenció, i que és el que ens permet saber com i què va passar-li. En ell hi llegim com el dia 15 de novembre de 1942, el Cabo-Comandante de la Comandancia de la Guardia Civil del Puesto de San Juan de les Abadesas informa que el dia abans, els guàrdies Juan Gutiérrez García, Agustín Lamelas Cotilla i José Lerín Blasco, que estaven fent el servei de vigilància de fronteres per la part de Surroca, varen detenir els anglesos John Smith, Phil Rust; el canadenc René Goye, i la periodista americana Virginia Hall per haver travessat la frontera per Prats de Molló, i que els havien retingut al dipòsit municipal.

Calvet apunta que no és cap fet estrany, ja que en l'impàs entre que els passadors que ajudaven a passar la frontera i la sortida dels trens, es produïen moltes detencions, perquè la Guàrdia Civil era coneixedora d'aquest fet. Segurament no va ser l'únic espia o personatge especial detingut al nostre poble. El santjoaní Joan Ferrer explica que "els fons de l'AHG són riquíssims", però que s'ha centrat molt l'estudi en l'exili jueu, la qual cosa ens fa pensar que amb temps, trobaríem altres personatges dels quals podríem estirar el fil (a més de la relació de Garbo amb el nostre poble).

Després d'uns dies, la nostra espia va ser traslladada a la presó de dones de Girona. Però el 23 de novembre, el cònsol general dels EUA, A.C. Frost, va escriure una carta demanant si el Gobierno Civil "podria hacer algo para que dicha señorita pueda dirigirse a Barcelona para hacer las gestiones necesarias para su inmediata salida de España para Estados Unidos".

Fotografia de Hall i altres companys espies feta a Le Chambon Sur Lignon, l'any 1944

Carnet de conduir de Virginia Hall mentre era espia a Estònia, ocupada per l'URSS durant la 2a Guerra Mundial. El seu nom en codi era Heckler FOTO: Museu de la Central Intelligence Agency (CIA)

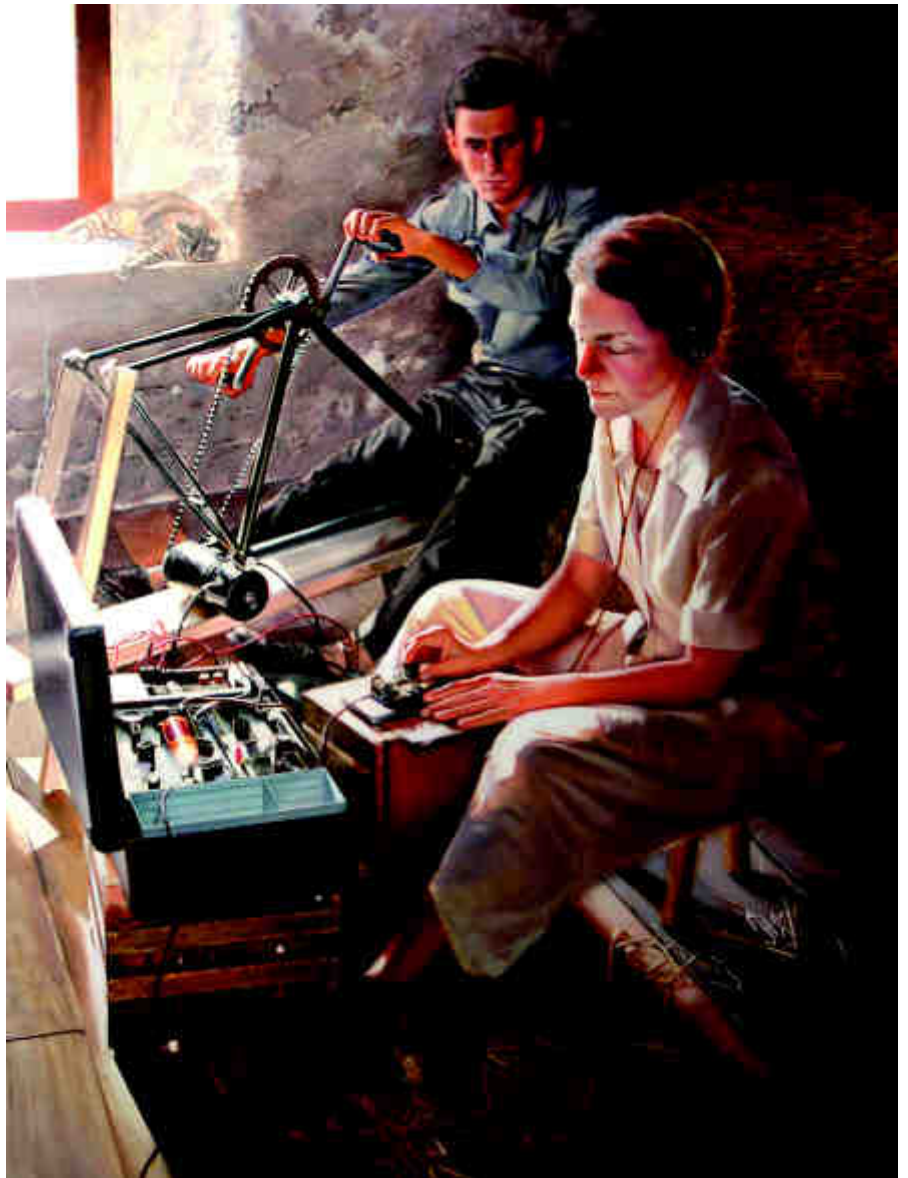
Trajecte que va fer a peu fugint dels nazis

Finalment, el 2 de desembre de 1942, el governador civil de Girona emet una autorització especial on deixa que els funcionaris del Consolat dels EUA John A. Caragol i Joseph Define acompanyin la "súbdita" de Figueres a Barcelona. Curiosament, John A. Caragol, utilitzava el seu càrrec per amagar una seu de l'Office of War Information (OWI) que ell dirigia, un organisme creat a la Segona Guerra Mundial per consolidar els serveis d'informació i que seria una precursora de la CIA. No s'acabava aquí la carrera sobre el terreny d'aquesta espia, que va començar a treballar per l'Office of Strategic Services (OSS) americana. Com a Diana, va tornar a fer la guitxa a la Gestapo des de la Bretanya, va contactar amb la resistència francesa, va continuar buscant cases segures i enllaços entre tropes, preparant el que seria la Batalla de Normandia, moment clau per l'esdevenir de la Segona Guerra Mundial. La seva feina la va convertir en l'única dona civil amb la distinció de la creu al servei de l'exèrcit dels EUA, el segon honor més alt que donen les forces militars d'aquell país. Va acabar la seva trajectòria als serveis d'intel·ligència a la CIA.

La productora de Hollywood Paramount va comprar l'any passat els drets de la novel·la *A Woman Of No Importance*, la biografia de Virginia Hall escrita per Sonia Purnell, i que estarà protagonitzada per Daisy Ridley, la protagonista de la nova saga de Star Wars. El llibre no es publicarà fins a la primavera de 2019, però l'estudi ja en té els drets. Qui sap si alguns un dels clímax del film tindran el nostre poble com a protagonista.

Virginia Hall, rebent la creu al servei de l'exèrcit dels EUA

Les Marguerites Fleuriront ce Soir, pintura de Jeffrey W. Bass, que il·lustra les comunicacions amb Londres que Hall feia des de França

JUNY

El Clownia més reflexiu té premi

Un any més el Clownia Festival va tancar-se amb èxit. Enguany, a més dels concerts i els espectacles de teatre i altres performances, la proposta va consolidar l'Espai Consciència amb xerrades, debats i conferències amb l'objectiu de potenciar el pensament crític com a eina per reivindicar-nos en la societat. Totes les entrades posades a la venda es varen esgotar gràcies a un cartell de luxe que comptava amb grans grups de l'escena catalana actual com els mateixos Txarango, Manel, ZOO, Oques Grasses, La Pegatina o Gossos, sumats a apostes emergents de casa i de fora com els portuguesos Terrakota, la xilena Pascuala Ilibaca i el malagueny Arco. Per tot plegat, la 29a edició del Festival Altaveu de Sant Boi de Llobregat va premiar el Clownia, organitzat per Txarango, Èxits Produccions i l'Ajuntament, per haver creat "un model de festival diferent, basat en la multiculturalitat, la solidaritat i l'esperit crític i transformador". L'any 2018 el Clownia celebrarà la seva 5a edició els dies 28, 29, 30 de juny, i 1 de juliol. Les entrades ja estan a la venda i enguany s'han d'adquirir a internet. No se'n vendran a l'Oficina de Turisme.

JULIOL

Prop de 200 participants a la Cavallera Enduroxtrem

Guillem Sanz va guanyar aquesta edició que va comptar amb trams espectaculars de la Serra Cavallera, que l'han convertida en una dels enduros més dures de la temporada, amb un recorregut de 35 quilòmetres. La prova organitzada per Bike Abadesses i que forma part de la Copa Catalana, repetirà el pròxim 8 de juliol de 2018.

Pintura que trascendeix el bastidor. L'obra de Xavier Escribà s'exposa al Palau de l'Abadia

Xavier Escribà (París, 1969) va exposar la seva obra a l'Espai Art l'Abadia des del juliol i fins a l'octubre. 'L'ànima als dits' va incloure prop de 20 peces, algunes de les quals encara no havien estat exposades. El seu estil és difícil de classificar, ja que, tot i que ell es considera pintor, l'ús que fa d'aquest art fa que les seves obres transgredeixin les fronteres del que entenem convencionalment com a pintura. Fruit de la intenció de l'autor i de la naturalesa dels materials que utilitza, el procés és una part clau per entendre la seva obra, i tan sols amb la mirada podem tenir un comportament actiu intentant veure com ha construït les pintures, que moltes s'han alliberat del seu suport.

AGOST

La sort somriu a uns quants santjoanins

El passat 15 d'agost el sorteig extraordinari de vacances de la Loteria Nacional va tocar a Sant Joan de les Abadesses i Ripoll. El 02.937, repartit a l'Administració de Loteria número 2 de Ripoll, és jugat des de fa més de 40 anys per un conjunt de santjoanins i va deixar 26 milions d'euros a la zona, 20 dels quals corresponen a una única butlleta que tenia un veí de Sant Joan. Altres veïns varen rebre 200.000 €. De tots els premis l'estat en reté un 20 %.

Els veïns del carrer Beat Miró celebren la seva 25a festa

Els comerciants i veïns del carrer Beat Miró varen celebrar el primer quart de segle de la seva festa. Es tracta d'una de les poques festes de barri o de carrer que encara se celebren a Sant Joan, després que es deixessin de fer les del barri del Roser o l'enyorada festa del carrer Pere Rovira. Segons Jaume Serra, un dels organitzadors, la jornada seguirà viva mentre hi hagi comerços, l'empremta d'aquest carrer santjoaní.

SETEMBRE

Les reivindicacions marquen la Festa del Grito 2017

El procés que viu Catalunya va marcar la festa pàtria dels mexicans a Sant Joan de les Abadesses, ja que el govern mexicà no va autoritzar fer el crit d'independència sota banderes no oficials. Després de diverses reunions prèvies, es va acordar

que uns actors reproduïssin el Grito de Independència original tal com vàrem fer en la celebració d'aquesta festa a Barcelona. D'altra banda, ja durant la festa, una pancarta penjada al balcó de l'ajuntament, en record als 43 estudiants mexicans d'una escola d'Ayotzinapa desapareguts durant uns enfrontaments amb la policia municipal d'Iguala, va fer que la delegació del consolat mexicà decidís abandonar Sant Joan de les Abadesses i no assistir a la representació del Grito d'Independència. Tot i aquest fet, l'acte i totes les activitats, tant del matí com de la tarda, varen celebrar-se com és habitual.

OCTUBRE

Sant Joan vota a favor de la República Catalana

1.894 persones varen votar a favor d'una Catalunya independent en el referèndum d'autodeterminació organitzat per la Generalitat de Catalunya. 68 ho varen fer en contra, i 15 persones varen votar-hi en blanc. A alguns col·legis electorals de la resta del territori hi varen haver càrregues violentes i ferits perquè la Policia Nacional i la Guàrdia Civil tenien l'ordre d'impedir el referèndum -després que el Tribunal Constitucional en suspengués la convocatòria- i molts ciutadans volien defensar el seu dret a vot. Al nostre poble la votació es va poder fer sense problemes, tot i la tensió i les notícies que es transmetien a través de missatges i xarxes socials. Les nits anteriors a la votació, es varen fer activitats populars a les escoles i centres electorals, que varen evitar-ne el tancament. La intenció d'aquest consell de redacció era dedicar un reportatge a tot el que es va viure al voltant de l'1 d'octubre però no s'ha volgut comprometre cap santjoaní davant la situació excepcional que viu el nostre país. En les eleccions del 21D convocades pel govern central, Sant Joan va reafirmar el seu desig d'autodeterminació votant en un 80% a partits independentistes. JUNTSxCAT va obtenir 1.122 vots; ERC-CatSí, 575; C's, 189; PSC, 152; CUP, 124; PP, 44; i CatComú-Podem, 43.

Un rècord de 805 kg a la Fira de la Carbassa

Una bona genètica, molta dedicació i sort. Són els ingredients de les carbasses gegants del navarrès Rubén Mendi. El seu exemplar de 805,5 kg, de dimensions espectaculars, va ajudar a omplir el buit de l'espai on s'exposaven les que van a concurs. Enguany n'hi varen haver moltes menys per culpa de la sequera i de les pedregades de l'estiu. Per sort, la meteorologia va ser més respectuosa amb els visitants de la fira. Tot i els núvols negres de la tarda, la pluja no va fer acte de presència i la davallada de les temperatures no va espantar la gent. El guanyador local va ser el president de l'entitat de cultivadors santjoanina i organitzadora de la fira, Jordi Xandri, amb una carbassa de 121,4 kg; i la carbassa més gran de la resta de la comarca va ser del campdevanolenc Joan Fonts i pesava 32 kg.

Maria Teresa Monclús dedica una sardana als Beatles

Els Beatles ja tenen una relació amb el nostre poble. I no estem parlant d'un descobriment del bloc humorístic El Canari Encara Canta, sinó d'una sardana que la compositora Maria Teresa Monclús ha dedicat al grup britànic, i que es va estrenar a la festa major del barri de Les Corts de Barcelona, i que també va sonar a l'audició de sardanes que l'Agrupació Sardanista del nostre poble va organitzar per la castanyada.

Sant Joan de les Abadesses, escenari del Fem Dansa

Sant Joan de les Abadesses s'ha incorporat aquest 2017 a Fem Dansa, un projecte impulsat per l'Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya i que forma part del Pla d'impuls de la dansa 2016-2017, amb el qual institucions, entitats i professionals de la cultura busquen incentivar la presència d'aquest art a tot el país. En la segona edició de Fem Dansa, Sant Joan de les Abadesses i Juneda es varen unir a Tremp, Martorell, Palamós i Alcover, les poblacions que varen participar l'any passat en el programa pilot. Els dies 27, 28 i 29 d'octubre, Sant Joan va acollir les actuacions de les companyies de Lali Ayguadé (actriu i coreògrafa del curtmetratge nominat als Oscar Timecode), Los Moñekos i Roberto G. Alonso, a més de tallers i classes obertes. Totes les activitats varen ser gratuïtes. Fem Dansa repetirà aquest 2018 i també el 2019 subvencionant la major part del cost dels espectacles, amb el compromís que l'Ajuntament continuï apostant per la dansa com ha fet en

La puntuació electrònica

aprova amb nota durant els 2DTSC

Robin Luscombe (en categoria PRE-65), Alberto Selma (PRE-75) i Michel Ranc (PRE-80) varen ser els guanyadors de l'edició d'enguany, que va tenir 130 participants. El sistema de puntuació electrònica va ser un dels altres protagonistes, ja que era la primera vegada que s'implantava a la prova, i tant pilots com controls i organització en fan una valoració molt positiva, fet que fa pensar que es pugui gaudir dels seus avantatges als pròxims 3DTS, que es disputarà els dies 30, 31 de març, i 1 d'abril de 2018.

Segell santjoaní a la Sagrada Família

L'Ebenisteria de la Il·lar, del santjoaní Enric Serra, ha estat l'encarregat de treballar la part de fusta dels nous bancs del temple de la Sagrada Família. N'han fet prop de 40 i la feina encara no s'acaba. No és la primera vegada que hi treballen, però sí que és l'encàrrec més gran que han rebut. "És una satisfacció personal treballar per a la Sagrada Família", explica Serra, que reconeix que "són encàrrecs diferents i difícils, i són interessants de fer". La relació més directa del poble amb el temple és a través del seu oncle, l'arquitecte i escultor Francesc Fajula que, entre altres peces, ha esculpit el crist que penja del baldaquí de l'altar. Actualment està treballant en quatre escultures més de grans dimensions per a la mateixa basílica que l'obliguen a passar tota la setmana a Barcelona: "Em té bastant ocupat", explica Fajula.

El pare de l'Enric Serra treballant al taller

NOVEMBRE

Les troballes dins la creu de Sant Joan, exposades a Vic

El Museu Episcopal de Vic va inaugurar aquest novembre l'exposició temporal "El tresor ocult: la creu de Sant Joan de les Abadesses" on es presenten les importants troballes localitzades durant el procés de conservació i restauració d'aquesta obra: es va descobrir un conjunt de relíquies embolcallades en teixits antics, un d'ells decorat amb un bell motiu d'aus d'ascendència oriental, dins dels medallons superior i inferior petits. La creu es troba dins del patrimoni artístic santjoaní que es troba al MEV. L'exposició la podeu visitar fins al 25 de febrer del pròxim any. A l'octubre, un grup de santjoanins, dins del marc de les visites culturals que s'organitzen habitualment, varen visitar el MEV i van poder observar algunes de les obres procedents de Sant Joan de les Abadesses que allà s'exposen.

L'Alberg Ruta del Ferro, present a la trobada Hi-Connect d'Islàndia

L'Ajuntament de Sant Joan i l'Alberg Rural Ruta del Ferro continuen treballant i apostant pel programa d'intercanvi juvenil Hi-Connect, que permet a joves santjoanins i ripollesos fer una estada de treball en un alberg estranger i aprendre o millorar algun idioma. A principis de novembre, el regidor Jordi Caparrós i la tècnica de Joventut Anna Julve varen participar a Reykjavík (Islàndia) en unes jornades de treball. En les pròximes setmanes s'anunciaran les places que hi haurà disponibles per als joves ripollesos interessats en el programa.

L'aparcament de Can Crehuet creixerà fins a poder acollir una línia de cotxes més

Aquest novembre passat es varen iniciar les obres d'ampliació de l'aparcament de Can Crehuet, darrere de l'edifici de l'Institut Escola Mestre Andreu, i que permetran ampliar fins a 77 les places d'estacionament que hi ha en aquest punt. Per aconseguir-ho, s'ha enderrocat el mur de tanca existent, i s'ha excavat el talús de terra per encabir-hi la nova plataforma d'aparcament. Rebaixant el marge que hi ha entre aquest aparcament i la carretera GI-521 que duu cap a Santigosa, s'aconsegueix que les prop de 20 places noves i tota la zona d'aparcament que ja existeix estiguin al mateix nivell. El projecte també inclou l'eixamplament de la vorera nord, que confronta amb la zona escolar.

El vent fa destrosses a diversos punts de Sant Joan

La ventada del dilluns 6 de novembre va afectar especialment Sant Joan de les Abadesses. El taller mecànic Autoxuga Autos Pellicer de Sant Joan de les Abadesses va ser qui va patir-ne una de les pitjors conseqüències. Al voltant de les 14 h, quan els treballadors estaven fent la pausa per dinar i el taller estava tancat, un remolí de vent o una ràfega molt forta va trencar la gran vidriera i també va arrencar les plaques del sostre. Els elements que es varen desprendre varen caure damunt dels cotxes dels clients i també dels vehicles d'ocasió que tenen en venda. També van quedar afectats els serveis de rentat adjacents a la nau i una claraboia del mateix local. L'estació meteorològica de Sant Pau de Segúries només va registrar vents de fins a 28 km/h, per la qual cosa podria tractar-se d'un fenomen extraordinari o molt puntual. No gaire lluny d'allà, a prop del polígon de Cal Gat, un arbre va caure damunt d'un vedell de Mas el Guillot que estava pasturant prop del riu, i una planxa d'una teulada va trencar la finestra d'un altre veí santjoaní, entre d'altres.

DESEMBRE

Arranjament de l'exterior de l'absis del Monestir

Aquestes darreres setmanes s'estan fent les obres d'arranjament dels diferents elements de pavimentació a l'exterior de l'absis del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, així com de l'espai adjacent i els seus accessos. L'actuació busca sanejar l'exterior de l'absis aixecant-ne les lloses per tornar-les a col·locar sobre una subbase de grava, corregint així, les irregularitats i deformacions que havien aparegut en el temps. Per últim, també es tornarien a executar les escales d'accés a aquest entorn amb els mateixos graons, després de construir una llosa de formigó, l'absència de la qual ha afavorit deformacions i trencaments dels elements que la componen. S'espera que les obres acabin el mes de gener.

Restauració dels paviments i columnes del claustre del Palau de l'Abadia

El claustre del Palau de l'Abadia de Sant Joan de les Abadesses ha estat objecte d'una intervenció de restauració durant els darrers mesos. En concret, s'ha treballat en els paraments i en les columnes, eliminant mecànicament tots els elements aliens i en mal estat de conservació, així com els morters de junta que havien perdut les seves propietats. Mitjançant la projecció d'àrids s'han eliminat els emblanquinats i la crosta negra de la pedra, les eflorescències que havien aparegut per les sals dels materials utilitzats en anteriors actuacions, i els elements biològics com fongs o bacteris. Finalment, s'han consolidat els elements petris i s'ha estabilitzat i reintegrat el suport. També s'han dut a terme processos de conservació i restauració de la policromia que encara era visible en alguns punts.

El passat 20 de desembre es van publicar les bases del procés de selecció per a la direcció de l'alberg la Ruta del Ferro

Des d'aquest 20 de desembre hi ha publicades en el Butlletí Oficial de la Província de Girona i a la pàgina web de l'Ajuntament les bases del procés de selecció d'un tècnic de joventut per dur a terme les tasques de director de l'Alberg Ruta del Ferro en règim laboral temporal d'interinitat, que es farà mitjançant el sistema de concurs oposició. El termini per a la presentació de sol·licituds es tanca vint dies naturals comptats a partir de l'endemà de la publicació de l'anunci al BOP. La convocatòria de la plaça es fa després de la marxa, el passat mes de novembre, del que n'ha estat director durant 10 anys, el santjoaní Xevi Sala.

Vero Mora guanya el primer concurs fotogràfic #SantjoaninsPelMón

El Grup fotogràfic Abadesses va celebrar el primer any de vida de l'entitat fent el lliurament de premis del seu concurs #SantjoaninsPelMón, on es demanava als participants que enviessin fotografies des de qualsevol racó del món. Vero Mora va guanyar el primer premi amb la imatge de les orelles d'un cavall Marwari a Udaipur (Índia). El president de l'entitat, David Fajula, valorava que la majoria de premiats no formessin part de l'entitat: "Ja fem moltes coses durant l'any per als socis, la nostra voluntat era donar la veu als aficionats del poble i per extensió de la comarca, i la quantitat de fotografies rebudes ens dóna la raó". Pel que fa a aquest primer any d'activitat, Fajula declarava estar content pel nombre d'activitats fetes, per les col·laboracions amb altres entitats i pel creixement en nombre de socis: "Sabíem que tindríem bona acollida, però potser no tan ràpidament. Les reaccions i peticions ens han sorprès gratament"

Nous uniformes per a la Brigada Municipal

Des d'aquest novembre, la Brigada Municipal de l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses disposa d'un nou uniforme. A més de renovar el vestuari, el color viu i reflectant del nou uniforme també permet distingir-los més clarament i augmentar la seguretat quan estan treballant prop del trànsit o en situacions de poca visibilitat. Amb els nous uniformes es compleix amb la prevenció sobre riscos laborals i les normatives vigents.

Àlex Corredra s'estrena a la 2a Divisió del futbol estatal

Després de deixar el filial del RC Deportivo de la Coruña, el migcampista santjoaní va fitxar pel filial de la UD Almería, amb la intenció de tenir més possibilitats de jugar a la 2a Divisió estatal, ja que hi havia menys categories pel mig entre el primer equip i el filial, que està al grup 9 de Tercera Divisió. Doncs bé, després d'haver estat convocat amb el primer equip durant unes jornades, i de jugar els darrers minuts el 17 d'octubre en la victòria de l'Almería contra el Real Zaragoza per 3 a 0, el 16 de desembre va jugar com a titular en una altra victòria, 1 a 0 contra el Còrdoba. Va jugar 71 minuts. La seva participació el converteix en el jugador santjoaní que ha jugat en una categoria més alta.

Èxit de la fira de Nadal

La fira de Nadal que se celebra per el Pont de la Puríssima s'ha consolidat al poble com la cita que dóna inici a la campanya nadalenca. Prop de 40 parades varen omplir la plaça Clavé de productes nadalencs i d'artesanía. Durant la jornada, també hi va haver animació infantil, una xocolatada, una parada d'intercanvi de joguines, i la Unió de Botiguers va fer un sorteig entre els clients dels seus comerços.

GENER

Mor el compositor i lutier santjoaní Ramon Oliveras

El lutier, músic i compositor santjoaní Ramon Oliveras i Blanch, nascut l'any 1932, va morir el dijous 4 de gener de 2018. Nascut en una família de músics, Oliveras va interpretar el fiscorn i el trombó de vares a la Principal de Sant Joan de les Abadesses, però explicava que ell no gaudia tant quan tocava com el seu pare Narcís o el seu germà Mateu, així que després d'una malaltia respiratòria es va centrar en la seva tasca com a lutier de violins, violes i violoncel·ls. La seva feina va cridar l'atenció de músics com Xavier Cugat i Joan Manén, i la seva habilitat li va permetre restaurar un Guarnerius, un dels instruments de renom fabricats per la família Guarneri de Cremona (Itàlia). Com a compositor, va compondre prop de 20 sardanes, i també Homenatge al Pelós, una obra per a dues tenores i timbala. Des de l'any 2015, el Palau de l'Abadia acull una exposició permanent que explica els detalls de la seva vida i ofici, així com dels músics que varen utilitzar els seus instruments. També cal destacar la seva vessant de promotor i divulgador de la sardana amb la seva col·laboració amb l'Agrupació Sardanista, com a membre de la comissió organitzadora del pubillatge l'any 1997, i a través del programa Contrapunt a La Veu. Podeu recuperar una entrevista que vàrem fer-li en el número 4 d'aquesta revista, que també podeu consultar online a la web de l'Ajuntament.

Planxes i Bitllets

Amb motiu de la inauguració de l'arxiu, l'11 de setembre de 2002, es va fer una tirada de 25 exemplars d'un document que era l'anvers i el revers de les planxes dels bitllets de la primera emissió de paper moneda de curs legal durant la guerra civil (19 de març de 1937). Posteriorment se'n va fer una nova tirada de 100 exemplars.

Per tal d'entendre-ho millor cal posar-ho en context. Durant la guerra civil, davant de les dificultats de trobar moneda petita, la Generalitat va permetre als municipis fer-ne de pròpia, vàlida dins del terme municipal. Els bitllets en circulació quedaven garantits per un fons a la banca Arnús. A Sant Joan de les Abadesses es van fer tres emissions de paper moneda, el primer que ve citat a l'inici; el segon, de juliol de 1937 i en el qual s'eliminava la simbologia comunista; i el tercer, l'octubre de 1938, que va ser vàlid fins a finals

del mateix mes, quan l'Estat els va anul·lar.

Per sort, a l'Arxiu Municipal no només s'han conservat documents, sinó que aquesta tirada commemorativa es va poder fer perquè a l'arxiu es conserven les planxes originals que van servir per imprimir aquests primers diners de Sant Joan o de Puig-Alt de Ter. A l'anvers de la planxa es llegeix, a la part superior, "Puig-Alt de Ter Consell Municipal", i s'hi pot veure, a la part central, una encaixada de mans amb una falç i un martell al costat esquerre i, a la part superior esquerra, l'escut de la vila —no l'àliga de Sant Joan, sinó un tossal il·luminat pel sol de Puig-Alt de Ter. A la planxa del revers només s'observa la silueta d'un camperol.

Normalment la sort no es repeteix dues vegades... o sí. Recentment una persona, que no va voler deixar constància del seu nom, va donar les mateixes planxes a l'arxiu.

L'anvers és completament igual i manté la mateixa qualitat, però el revers té molta més qualitat: aquell camperol amb barret que s'intuïa en aquestes planxes, s'observa clarament. Alça el braç dret i tanca el puny, mentre que amb l'esquerra agafa una falç a punt per segar el blat que li arriba a la cintura. A banda i banda del camperol hi ha un espai reservat per a les signatures del president del consell municipal, Josep Moreta, i del conseller de finances, Josep Romans.

En un món global com l'actual en el qual el mercat és el món i fins i tot hi ha moneda virtual, segur que mai més caldrà fer paper moneda de la vila, o potser sí... L'única seguretat és que algú va guardar això durant 80 anys i al final va decidir donar-ho per a la memòria col·lectiva. Que canviïn les monedes i els bitllets, però que no canviïn certs valors. Gràcies.

David Ibáñez Ruano

Edat i lloc de residència actual
32 anys. San Diego, Califòrnia.

Quant temps fa que ets fora de Sant Joan?
Justament ara fa 1 any.

Per què vas marxar i per què vas escollir Estats Units?

Doncs vaig marxar perquè vaig rebre una oferta de feina aquí als Estats Units. Precisament en aquell moment el meu estat laboral no era l'esperat després d'haver treballat dur durant els darrers anys. Aquest fet va fer que em plantejés seriosament l'oferta que em va presentar Hans

Ibáñez practica surf a Califòrnia

Schönhöfer, després d'haver cursat juntament la llicència UEFA Pro a la Federació Catalana de Futbol a Barcelona.

Com és la teva vida a San Diego? Què és el que més t'ha agradat i el que més t'ha costat?

Entretinguda, la veritat. Aquí no paro de fer coses a nivell de feina i d'oci en el temps lliure. El que més m'ha agradat és el fet de viure en un lloc de platja i on hi ha bon clima tot l'any. A més de la varietat d'activitats que pots fer i de gent d'arreu d'Estats Units i del món que coneixes.

El que més costa, evidentment, és estar lluny de la família, parella i amics. És per això que es troben a faltar les trobades familiars, les quedades amb els amics i l'escalf que et dona la gent que aprecies i t'ha envoltat sempre. Per altra banda, no és que m'hagi costat, però sí que enyoro el menjar de la mare i els bons menús casolans que pots trobar en qualsevol bar o restaurant.

Treballes formant infants i joves a la San Diego Football Academy. Com es viu el futbol als EUA?

El futbol als EUA es viu de forma apassionada. Els darrers anys crec que hi ha hagut un "boom" important pel que fa al soccer i crec que està creixent de forma exponencial.

Suposo que el Mundial 94 (el qual és el primer que recordo des que tinc ús de raó, del que encara en conservo l'àlbum complet i del qual era porter dels EUA Tony Meola i vaig tenir el plaer de conèixer-lo fa pocs dies amb la selecció nacional Sub-18) va ser de les primeres espurnes, i la selecció nacional i la MLS també ajuden. Però les que realment creen afició i segueixen els aficionats al futbol és la lliga espanyola, la Premier League i la Champions League, ja que és on participen els millors equips, juguen els millors futbolistes i, per tant, és on es veu el futbol de veritat.

A nivell futbolístic he de dir que el nivell dels jugadors està augmentant de forma progressiva, i on abans hi

havia jugadors tècnics però robotitzats en un sistema molt previsible, ara estem anant cap a jugadors amb bons fonaments tècnics, tàctics i de comprensió del joc que siguin capaços de prendre decisions en funció de la percepció i anàlisi de les diferents situacions del joc. Tot això unit a un bon potencial físic que tenen els americans i la seva capacitat d'aprenentatge i treball, fa que sigui difícil saber el sostre del soccer als Estats Units.

Vas tenir problemes d'adaptació a la forma de vida, la cultura o la forma de treballar dels nord americans?

No, la veritat és que no, es pot dir que sóc una mica camaleònic en aquest sentit. El fet d'haver viatjat força i haver vist diferents cultures crec que facilita l'adaptació al medi. Però és clar que com tota cultura et sobten algunes coses. Per posar algun exemple, sobta el fet que pots anar a treure diners del banc sense baixar ni del cotxe com si anessis a un "McAuto", el fet que no hi hagi el típic forn de pa de tota la vida o la típica botiga de queviures on hi tenen de tot, ja que aquí gairebé tots els establiments són de grans marques i estan concentrats en "malls" que vénen a ser centres comercials tots tallats amb el mateix patró, l'ego americà que és bastant important... A nivell de treball sí que no tinc res a dir, la gent amb la qual treballo són molt eficients, treballadors i amb gran passió per aprendre, ja que en l'àmbit en el que em moc jo tenen bastant marge d'aprenentatge i millora. Però a grans trets puc dir que la forma de treballar no és molt diferent a la que estem acostumats a Europa.

Com veus des dels EUA el fenomen Trump?

Bona pregunta. Doncs la veritat crec està fet un bon personatge. Tot i les distàncies, veig una mica a Trump com al PP a Espanya, és a dir, que tothom sap que no és bo per la majoria de la població, però no saps com i acaba guanyant. La veritat és que no en sento molt a parlar, tot i que amb tothom que parlo em diu

David Ibáñez és professor de la San Diego Football Academy

que estan descontents i que no saben com va ser escollit. És a dir, que Trump va ser intel·ligent i agressiu per tirar de tòpics i intentar aconseguir els vots de gran part d'una societat dolguda i amb poc esperit crític. A diferència de la resta, que va votar l'oposició perquè era el menys dolent o la gent crítica i descontenta que simplement no va votar i "patapam" no saben com però Trump al canto!

És molt gran la comunitat catalana a la teva ciutat? Hi tens vincles? En cas que sí, quines activitats feu?

Sí és pot dir que som un número considerable i tinc força relació amb tots ells. El que fem és anar a dinar o sopar plegats el cap de setmana, fer surf, mirar el Barça plegats, sortir de festa i muntar alguna que altra barbacoa i "party" tipus americana.

Què coneixen els californians sobre Catalunya? Com ens veuen?

Doncs la veritat que l'americà d'a peu és una mica desastre en referència del que passa a l'exterior. Però sí que he de dir que en concret els

californians i la gent que de San Diego, coneixen Catalunya projectant-se amb Barcelona com un bon lloc a conèixer i interessant per a viure-hi. A la vegada sí que saben que som una societat activa, treballadora i rica econòmica i culturalment, i com no, estan una mica al corrent de la nostra actualitat sobre el procés, ja que Califòrnia podria assemblar-se a Catalunya a nivell econòmic, on també s'ha plantejat alguna vegada el fet de ser

un estat independent.

Com t'informes de tot allò que passa al nostre poble?

A través de les videotrucades amb els familiars i amics que m'informen de tot, i com no mitjançant els diferents grups de whatsapp i a través de les xarxes socials via instagram, facebook i twitter. En aquest aspecte sí que puc dir que les noves tecnologies faciliten les coses i per moments et fan sentir a prop de casa.

En un partit dels Lakers a la NBA

Tanca el forn Roma, un comerç centenari

Després de 94 anys fent anar la pala de forner, la família Roma ha abaixat la persiana, després de tres generacions, d'un dels comerços centenaris del poble. En Josep Roma i la Leonor Vilarrasa comparteixen amb nosaltres alguns dels detalls d'aquest ofici tan sacrificat pel temps que marca la farina, l'aigua, els ferments i les altes temperatures del forn. Des de principis de segle ja no regenten el forn Roma, però inconscientment encara parlen en present de la seva feina.

JG: Quina sensació heu tingut aquests dies?

Josep: S'ha acabat una etapa. Tot té un començament i un final, hem arribat fins aquí, hem fet el que hem pogut, i s'ha acabat. Ara que continuïn els més joves.

JG: Teniu una filla. Us hauria fet gràcia que continués la nissaga? Hi ha gaires dones forneres?

Josep: No n'hi ha gaires. Ara des que hi ha les escoles, n'hi ha moltes que aprenen l'ofici. Abans era impensable. No ens haguera agradat que la nostra filla continués. És mala feina. És molt lligat, moltes hores, poques festes, ni caps de setmana, ni ponts, ni gaudeixes de la família.

JD: Molta gent s'ho demana. Com es conjuga la vida de parella fent de forner?

Leonor: És difícil eh? Costa. Mira, no ens barallem. Com que no estem mai junts... (riuen).

Josep: M'aixeco a les 10 hores. Del vespre [ha d'aclarir]. I els dies de més feina, a l'estiu, a les 9h. I me'n vaig a

dormir a les 15h.

Leonor: Jo me'n vaig a dormir a les 11 de la nit, quan ell ha sopat. Quan ell dorm, jo estic a la botiga.

JD: Forn Roma o Can Vilella de la plaça?

Josep: Originàriament, el que va fer el forn es deia Vilella, l'any 1904. És quan es va obrir i l'amo es deia així, per això a terra diu Vilella. El meu avi ho va comprar l'any 1924.

JG: El cognom Roma hi ha estat tres generacions. Vàreu arribar a coincidir avi, pare i fill?

Josep: Sí, recordo que quan vaig tornar de la mili i em vaig posar al forn, el meu avi encara treballava. Ja tenia l'edat de plegar, però encara treballava.

JD: Jo recordo quan teníeu el forn vell. No devíem tenir set anys i encara anàvem a les monges. Els dissabtes veníem uns quants amics i hi havia el teu pare i el teu avi. Saltàvem i ens agafàvem al contrapès per obrir el forn...

Josep: Sí. Es penjava un contrapès a la trampa i s'havia d'estirar, i amb això obriem el forn. Ara poso la pala a sobre, i en el moment d'apuntar la pala, el forn s'obre, i si la treus, es tanca. Abans pesava molt i per enforar sempre calien dues persones. El forn que teníem ara el vàrem posar l'any 1972. Res a veure amb els d'abans.

JG: Com ha canviat el món del forner en aquests anys?

Josep: Ara tot era més amb presses. Havia d'estar tot més aviat. Es feia molts tipus de pa. Abans només es feia el pa clàssic. Hi havia la coca ensucrada, però només el dissabte. La gent no es podia permetre comprar coses així els dies de cada dia. Quan vaig anar a aprendre a Ripoll vaig començar a fer brioixos, croissants...

JD: Alguns pagesos us duïen la farina perquè els féssiu pa, oi?

Josep: Sí. Tants quilos de farina, tants quilos de pa. Es feia una compensació. I cada dia que venien a buscar el pa, ho anotaves a una llibreta, fins que sumaven [els quilos de pa que els corresponien per la farina que havien portat]. D'un quilo de farina no en donaves un quilo de pa, però el marge era mínim. No hi guanyaves.

JG: La gent també us portava coses per coure al forn, com si fos un servei.

Josep: S'ha perdut això. El diumenge de festa major cóiem canalons, espatlles de xai... Ens havien omplert el forn de canelons els diumenges. Per Nadal fèiem molts mantecados. Venien moltes famílies castellanes que volien coure els mantecados que havien fet a casa. N'hi havia tants, que havien de demanar tanda: "Yo vendré el lunes, yo vendré el martes...". Quinze dies abans! En portaven una quantitat impressionant.

JD: Recordo un cotxe per anar a repartir el pa a Surroca o a la Colònia Llaudet, amb el xassís de fusta...

Josep: Va ser el primer que vam tenir. El meu avi anava amb un carro; una tartana i un cavall. Quan el meu pare va tenir el carnet, vam comprar un cotxe blau de fusta. Era un Ford. Després vam comprar un Opel que era d'en Camps d'aquí a la plana, el metge. Tenia un Opel alemany de la 2a Guerra Mundial i se li va cremar la carcassa. El meu pare el va comprar i el va portar a Vic, el va encarrossar i va ser la nostra furgoneta. Imagina't! Era un trasto que no vegis... Mare de Déu!

JD: El pa ha de ser del dia?

Josep: Ara sí. Abans la gent del poble venia a comprar el pa a la tarda -un pa de quilo o de dos-, i se'l menjava l'endemà.

Leo: El teu pare ho deia, que sempre hi havia pa. A la tarda també. Hi havia gent que comprava pa fet del dia abans i no passava res.

Josep: La segona fornada sortia a la tarda, cap a les 14 h. Ara tot va al dematí i aviat. Tothom va d'hora. A més has de repartir i abans de les vuit del matí ha d'estar tot fet. Surt alguna fornada més tard, però no gaire més.

JD: Abans no es comprava el pa cada dia...

Josep: Baixaven els pagesos un cop a la setmana amb aquelles saques, i agafaven 3 o 4 pans de quatre quilos i els durava tota la setmana.

JD: I ja el tenien pagat per la farina que havien dut.

Josep: Sí, i tots deien que amb la seva farina el pa sortiria més bé... Tots tenien la millor farina (riu), tot i que les farines d'aquí, no tenien gaire qualitat.

JD: La gent el vol tallat. Quan fa que es talla el pa?

Leonor: Tot tallat! Fa uns 30 anys. Al principi no es tallava.

Josep: És el pitjor invent que s'ha fet mai. El pa perd molt, no val res. El pa posat en una bossa de plàstic i lligat,

perd tota la qualitat. S'estova, sembla goma... Si agafes el pa sencer, gros, i l'emboliques amb una bossa de roba com s'havia fet sempre, l'endemà estarà igual. La gent prefereix la comoditat a la qualitat.

JD: I la bossa de roba?

Leonor: S'ha perdut. Anava bé. Me'n recordo de la teva iaia [la d'en Jaume Dial], que n'havia fet una de ganxet. Parlem d'anys eh? Que som vells...

JG: Què us sembla el pa congelat i com us ha afectat?

Josep: Té molts conservants. Hi ha congelats que fa més d'un any que són fets i, sense conservants, no aguantarien pas. Això ens ha fet molt mal. I venen amb uns preus amb els quals nosaltres no podem competir.

Leonor: Hi ha molts restaurants que tot ho compren congelat i s'ho fan ells. També els bars.

Josep: Els posen al forn [els panets] i els escaldufen una mica. No són ni cuits, però com que es menja calent, ja és bo. Però ho deixes refredar i no val res.

JD: Encara repartíeu el pa a Surroca ara, oi?

Josep: Sí, ara ho hem deixat. El 31 de desembre vam deixar de portar pa a Surroca. Teníem la botiga llogada. Feia 25 anys, des de l'any 92.

JD: Parlant de Surroca, hem de parlar de la Leo...

Leonor: Sí! Jo sóc del Coquilló. Jo sóc la petita dels germans.

JD: I en Josep et va enredar...

Leonor: Sí, i m'hi vaig casar. Però fins que es va morir la iaia Angeleta vaig treballar a l'Espona. La Neus [la seva filla] ja havia nascut i jo encara treballava a l'Espona.

Abans hi havia l'Angeleta i la Maria. Durant un temps vaig estar amb la Maria.

JD: I et vas fer autònoma...

Leonor: Quina putada, sí! Ja no m'he tornat a posar malalta! Un dia en Josep va anar a Vic al metge i aquest li va dir que li feia la baixa i en Josep

va dir: "No". I el metge va respondre: "autònom?". (riuen)

JD: T'ha agradat estar a la botiga?

Leonor: Sí. És una feina molt distreta. M'ha agradat. He aguantat fins al final. Hem tingut molta gent a les voltes [fent cua], fins a 10 persones. Això es troba a faltar. A vegades algú entrava i li deien "eh, que fem cua!" i l'altre contestava "ah, perdoneu, pensava que xerràveu...". (riuen)

Josep: Se n'ha sortit prou bé.

JG: Recordes, Josep, l'última vegada que vares viure una temporada "de dia"?

Josep: Durant les vacances

JD: Les vostres vacances eren famoses, us agrada viatjar.

Josep: Hem estat al Japó, Nova York, per arreu d'Europa... Abans quan érem més joves anàvem amb el nostre cotxe, cap a Àustria, un pilot de vegades a Suïssa... En tot l'any no podíem anar enlloc i ho aprofitàvem. Ara, a mirar si fem una escapada més a prop. Si no fos tan car aniríem més lluny!

JG: Costarà adaptar-se a la vida de dia?

Josep: Jo crec que no. Durant les vacances m'adapto ràpidament...

JG: Però potser tindràs una vida social que no tenies. Jo no coneixia la cara que feies...

Josep: De dia, pràcticament no sortia. Sortia al migdia si havia de fer alguna gestió al banc o un encàrrec, d'una a dues, i s'ha acabat. La resta del dia...

Leonor: Ahir mateix vam anar a comprar i un home se'm va quedar mirant i li vaig dir: "Sí, sóc jo, la fornera", i a ell [a en Josep] no el coneixia! Amb això s'hi trobarà. No coneix la gent.

Josep: Mira, l'altre dia vaig poder anar a veure això de Geriona, que per a mi era una cosa impossible. Ben bé que em va agradar! Els diumenges també dormia a aquella hora, m'aixecava a les nou de la nit.

JD: Tot i això, anaves a les marxes de regularitat i cuidaves un sender...

Josep: El diumenge al matí sortíem sempre, i bé que m'anava, amb en Ciscu Muñoz.

JG: A banda de fer pa, també en mengeu. Com serà això de menjar un pa fet per un altre?

Josep: Sí, en mengem. En un principi, el noi que ho ha agafat, suposo que ho continuarà igual. No es veu diferent, el pa. Feia 23 anys que el teníem a casa. Ja ho pot haver après!

JD: Quan marxeu fora de Sant Joan, us fixeu en els forns? On fan el millor pa?

Josep: I tant, espiem aparadors. Sempre veus coses, les maneres de fer... El millor lloc és a França. D'altra banda, ni al Japó, ni a la Xina, ni al Vietnam..., tenen forns. No en mengen, tot i que els hotels de cuina internacional ja comencen a tenir baguettes congelades.

JG: Si haguéssiu hagut de treballar 20 anys més, cap on creieu que hauria de tirar un forn de pa?

Josep: Em sembla que s'hauria de mirar de conservar el que és tradicional, allò nostre. Si només anem fent pans d'aquests especials, al final perdrem l'autèntic pa de pagès, el llonguet, que no ho veuràs enlloc més.

Leonor: El dia que en fas queden tots, ha passat de moda.

Josep: Ja està bé fer aquests pans d'ara, de sègol, de fajol, de quinoa... Però el nostre pa és l'autèntic de pagès.

JG: Com som els santjoanins com a compradors de pa?

Leonor: Bé. Agrada més el pa, que no pas la barra. I tiren més pel que no és de pagès.

Josep: Es decanten pel pa des que va aparèixer la màquina de tallar. Abans només es feien barres. Va canviar de cop. Pensa que havíem fet fornades només de barres de mig. Amb la màquina de tallar, es varen acabar en sec.

JG: Heu vist més canvis de tendències, abans d'això?

Josep: Fa molts anys era més cara la barra que el pa rodó, i la gent comprava més pa rodó. Quan la gent va començar a anar més bé, que no miraven tant prim, va començar a comprar barra. Tothom barres. Cada família en comprava tres o quatre, en menjava molt. Amb la màquina de tallar es va acabar. Pa rodó.

JG: Què tal amb la competència?

Josep: Últimament no n'hi havia gaire. En Lozano i en Bassaganya. El

pitjor és la competència indirecta, els llocs on es ven pa i no són forns.

JG: Sempre s'ha menjat molt pa?

Josep: El consum en quilos de farina ha baixat en picat. No té res a veure. Abans el dissabte fèiem quatre fornades grosses. Ara en fèiem tres, i l'última ja era molt petita. Es menja menys pa i en venen a tot arreu. Abans era un aliment bàsic.

JD: També hi ha hagut publicitat en contra...

Josep: Sí. Que si engreixava, que si els hidrats de carboni... Ara ha canviat. Ja diuen que se n'ha de menjar, però ens va fer molt mal. Ara s'han posat amb el gluten. Sembla verí, ara. I se n'ha de menjar, si no ets celíac.

JG: Qui va comprar l'últim pa?

Leonor: Ostres... (pensen). L'últim en entrar va ser en Joan Guillaumet, que va venir a fer una entrevista, però ja havia comprat el pa. El vam fer

esperar una estona, recordo, però ja havia passat abans pel pa.

JD: Vas deixar el forn calent?

Josep: Sí, perquè al cap d'uns dies va tornar a fer pa. No es pot deixar refredar molt perquè té molt material refractari, diferent dels que són de planxa. El que tenia en Jaume del Forn Modern, quan acabava, baixava la temperatura fins a 50 graus, i l'endemà podia fer pujar la temperatura de cop. Aquest nostre costa d'escalfar i refredar.

JG: Alguna anècdota?

Leonor: Deixa'm pensar... Hi havia una senyora que encarregava molts pans, molts croissants i molt de tot, i no li podies fer perquè després venia el seu marit d'amagat i es queixava que comprava massa coses i rondinava, i a l'hora de vendre-li a la dona li havies de dir que només en tenies un parell.

JD: I quan et treien el llum o quan nevava?

Josep: Quan cauen quatre volves de neu, pensa que s'acaba el pa amb poca estona. Tot el que hi hagi. Sobretot abans. Quan se n'anava la llum no podies treballar, però només hem estat un o dos dies sense poder treballar. Recordo aquell dia en què hi havia un temporal tan fort de neu i de vent, cap al 86, i ens en vàrem quedar sense, i vàrem haver de connectar-nos a la llum de la casa de davant, però ja eren les 8 del matí. I no fa tant, devia ser cap al 2006 o 2007, ens varen treure el llum [una avaria]. Vam poder acabar la primera fornada, perquè el forn que tenim es refreda a poc a poc, però en Jaume [del Forn Modern] la va haver de llençar tota. Jo, la segona, ja la tenia a mig pastar i la vàrem haver de llençar al contenidor. Ja hi havia anat en Sala, i després, nosaltres... Pensa que la pasta, molt a poc a poc, però quan va fermentant va creixent i creixent... Va quedar una muntanya allà! (ruien).

Forn de pa Can Miki

En Josep Maria Basagaña tenia clar que volia continuar amb l'herència del Forn Roma. No en podia perpetuar el cognom, però sí el llegat, la fórmula o, traient transcendència al fet, la forma de fer el pa. Segui el que sigui, allò que ha fet que molta gent visités el forn cada dia, o que

nosaltres hàgim dedicat unes pàgines a acomiadar en Josep i la Leonor. No li haurà costat gaire, perquè fa prop de 24 anys que hi treballava, des dels 19 anys. En aquest sentit, ni el forn, la maquinària, haurà canviat, ja que utilitzarà el que és propietat d'en Josep Roma. El que si canviarà, i és ben visible i notori, el trasllat de la

botiga des de la plaça Major, fins al local del carrer Beat Miró número 1, on hi ha hagut Llaminadures Miki en les darreres dècades. D'aquest comerç que es va acomiadar l'any passat, n'heretarà el nom, i passarà a dir-se Forn de Pa Can Miki. Aquest no serà l'únic canvi, ja que el seu dia festiu de descans setmanal serà el dimarts, i obriran diumenge al matí, a diferència de l'antic negoci. Tot i que molts no el coneixen pels horaris que fa al forn i perquè viu a Ripoll, el seu pare era santjoaní i va tenir vuit germans, així que encara hi té força família. De fet, el darrer canvi és la persona que estarà al capdavant de la botiga, la santjoanina Teresa Basagaña, la seva cosina, que ha estat durant 15 anys atenent a Can Salvat, i que comença una nova etapa al forn.

Xics Diabladeses

El final de la trobada, a la plaça Major

El passat 4 de novembre celebràvem el bateig de la colla infantil dels Xics de les Diabladeses amb un espectacle especial al parc de les Mudes. Un espectacle pirotècnic amb muntatge musical i textos al·legòrics que evocaven el naixement d'una jove generació de diables -diabladeses, que han de mantenir la flama de la colla i la cultura del foc a Sant Joan de les Abadesses.

El pas de les estacions guiava l'espectacle i la successió de jocs pirotècnics. Aquest text permet recordar els diferents moments: El temps va passant i cal força nova, cal que neixin nous fruits. És aleshores quan les Diabladeses decideixen llaurar el camp amb les llavors del foc.

Ara cal cuidar i cultivar la terra per assegurar que les llavors arrelin. Comença la tardor, època de llamps, trons i pluja (foc i espurnes). Sembla que no passi el temps, que es congeli. L'hivern s'acosta amb ganes de no deixar que creixi res (foc i espurnes).

Deixem el temps dur enrere, sembla que la primavera qualla, porta alegria i també alguna esperança (foc i espurnes).

La terra comença a tremolar, alguna cosa lluita per sortir-ne. L'estiu porta bones notícies (foc, foc i més foc).

Va ser un dia pensat per al protagonisme dels més petits de les Diabladeses, una quinzena de nois i noies d'entre 8 i 14 anys, que des de fa uns mesos es van consolidant com el futur de la colla. L'espectacle va anar seguit d'un correfoc amb la companyia de la colla infantil de Ribes de Freser i va acabar a la plaça Major amb una gran traca aèria. Per als més veterans en la colla el més agraït va ser la resposta del públic i sobretot dels pares i mares dels Xics, ja que la seva participació i confiança és cabdal

per el creixement de la colla.

Volem agrair molt a tothom qui va ajudar a la realització d'aquest bateig i en especial a la percussió dels Batutaga que posen ritme a cada correfoc.

Com assenyalava una crònica en la premsa comarcal, va ser un bateig de foc i d'aigua, ja que va ploure durant l'espectacle, però això no va espantar als més Xics que van gaudir del moment i de participar d'un muntatge pirotècnic que representa un salt endavant per a les Diabladeses.

Foc i espurnes!

La pluja feia que el terra reflectís la llum dels elements pirotècnics

Nova direcció al restaurant La Ruta del Ferro

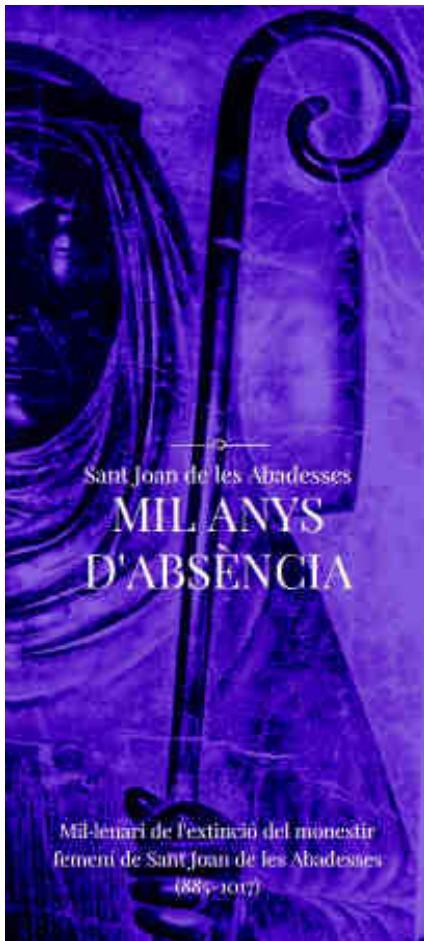
El passat mes d'octubre es va produir un canvi en la direcció del Restaurant La Ruta del Ferro. L'empresa BRIVALL RESTAURACIÓ es va fer càrrec d'aquest establiment, ubicat a l'antiga estació del ferrocarril. Brivall és una empresa de nova creació per gestionar el restaurant i forma part d'una idea empresarial que es va començar a gestar ja fa quatre anys amb l'organització del mercat del Comte Arnau de Sant Joan de les Abadesses. L'empresa, doncs, ja té experiència en l'organització i gestió d'esdeveniments.

La idea de la nova direcció és engegar i consolidar un restaurant que pugui oferir un bon menú entre setmana i caps de setmana, amb cuina de mercat però sense renunciar a plats tradicionals. Per poder-ho aconseguir, s'ha dotat de personal amb dilatada experiència en el món de la restauració. També ofereixen serveis de càtering, ja sigui a particulars o a empreses.

Tot i que és molt aviat per valorar aquesta nova aventura, els responsables de l'empresa estan molt satisfets amb la bona acollida. Amb el temps, aniran definint i implementant nous serveis i accions que complementin l'oferta gastronòmica actual.

Podeu trobar el restaurant a la Plaça de l'Estació de Sant Joan de les Abadesses, trucant al telèfon 972 720 216 o a l'adreça de correu electrònic reserves@rutadelferro.rest

Sant Joan de les Abadesses, mil anys d'absència

Irene Brugués Massot

Arxivera en cap del Servei d'Arxius de la Federació Catalana de Monges Benedictines

Aquest 2017 s'han complert mil anys de l'expulsió de les monges de Sant Joan per part del papa Benet VIII el 26 de gener de 1017 i, consegüentment, de l'inici de l'extinció de la primera comunitat monàstica femenina dels comtats catalans.

Un aniversari com aquest no podia

passar desapercebut pels santjoanins, ni tampoc per als historiadors d'aquest període. Per aquest motiu, la Junta del Monestir de Sant Joan i el Servei d'Arxius de la Federació Catalana de Monges Benedictines, amb la col·laboració de diverses entitats —entre les quals, molt especialment, l'Ajuntament de Sant Joan de les Abadesses—, han organitzat una sèrie d'actes commemoratius dels fets amb la voluntat de rellegir la història d'aquest monestir femení i situar-lo novament en l'espai que li correspon a la història del poble de Sant Joan de les Abadesses i de Catalunya.

El primer monestir femení dels comtats catalans

El monestir de Sant Joan va ser fundat vers el 887 pels comtes Guifré el Pelós i Guinedella. La seva fundació, així com la del veí monestir masculí de Santa Maria de Ripoll, s'emmarca en el context de conquesta i organització del territori situat al sud dels Pirineus sota domini musulmà, per part dels comtes.

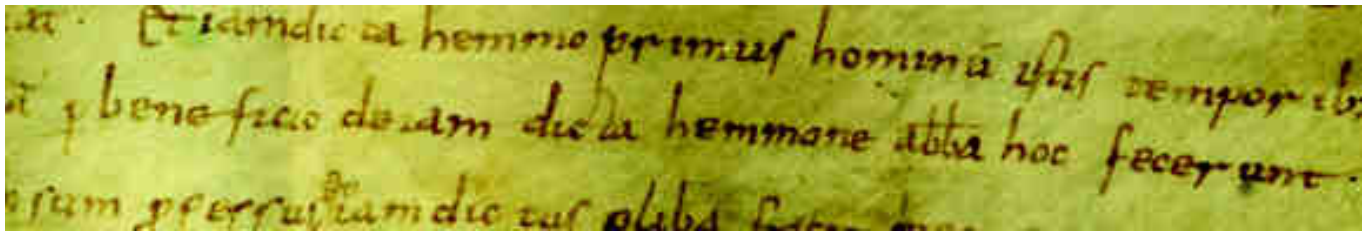
Guifré posseïa els comtats d'Urgell, Cerdanya i Conflent, i més tard el rei Lluís el Tartamut li concedí els comtats de Barcelona i Girona. La voluntat d'unificació territorial dels seus comtats pirenaics i marítics, dugué al comte a ocupar part del territori que acabaria formant el comtat d'Osona. Va ser en aquesta progressió cap el sud-est dels seus comtats el que el portà l'any 879 a

ocupar les valls dels rius Freser i Ter.

Fou aleshores quan el comte Guifré va fundar els monestirs de Santa Maria de Ripoll, entre els anys 879 i 880, on hi destinà el seu fill Radulf, i el monestir de Sant Joan, entre el 885 i el 887, al qual donà la seva filla Emma. L'oblació monàstica d'infants per part dels seus pares era una pràctica comuna i arrelada entre l'aristocràcia cristiana de l'època medieval, i ben documentada des dels primers segles de la vida cenobítica.

La primera referència certa i segura que tenim del monestir de Sant Joan és l'acta de la consagració de la seva església el 24 de juny de 887 de mans del bisbe Gotmar de Vic, per voluntat dels comtes fundadors. En els dos documents que ens han arribat d'aquest acte de consagració, malgrat algunes interpolacions tardanes, s'hi documenta la presència d'Emma —que és donada pels seus pares al monestir?, una comunitat de clergues, algunes «ancillas Dei» (és a dir, dones o serventes de Déu) i servents i serventes per a la comunitat. El 887 doncs, la comunitat de Sant Joan ja es trobava constituïda.

Quan Guifré i Guinedella funden Sant Joan, o Santa Maria de Ripoll amb anterioritat, i hi donen o hi destinen els seus respectius fills perquè hi siguin educats i formats per esdevenir regents d'èxit dels respectius monestirs, no estan fent res de nou; segueixen l'exemple i el costum de l'aristocràcia franca.

"Omnia per beneficio de iamdicia Hemmone, abbatissa". Fragment del reconeixement en judici fet el 15 de maig del 913 a Emma, abadessa del monestir de Sant Joan, pels habitants de la vall de Sant Joan, de la propietat dels seus camps i terres a favor de l'abadessa. Foto: Arxiu del Monestir.

Si mirem Pirineus amunt, podem trobar nombrosos exemples de senyors fundant cases monàstiques en els seus propis dominis i dotant-les amb un patrimoni inicial considerable provinent de les propietats del llinatge. Cases regides i governades per les pròpies famílies fundadores que escullen i col·loquen al capdavant d'aquests cenobis familiars abats i abadesses d'estret parentiu.

Aquestes fundacions eren emprades per la mateixa aristocràcia carolíngia i franca fundadora com a eines: eines d'autoritat espiritual i de memòria familiar, de relació directa amb el sagrat i els seus representants a la terra (bisbes, canonges, preveres...) i d'intercessió davant Déu, de pregària per les ànimes del llinatge, i fins i tot de panteó familiar com Santa Maria de Ripoll; eines per a la consolidació de la seva potestat i autoritat comtal davant la societat a través de l'associació al diví; i eines polítiques per a gestionar i estructurar el seu territori, per a implementar l'estructura política i econòmica de l'Imperi.

El comte Guifré governarà el monestir de Sant Joan fins a la seva mort el 897, i immediatament després trobem la seva filla Emma exercint d'abadessa del cenobi. Així, aquesta concepció patrimonialista dels monestirs de l'Imperi Carolingi es fa més que evident a Sant Joan, on l'abadessa Emma governà el monestir durant quaranta-quatre anys, exercint com a propietària i senyora i alhora com a superiora i mare d'una comunitat que representa i guia.

L'abadessa Emma

Emma va ser l'exemple més reeixit de l'abadessa altmedieval. Al segon any del seu abadiat, el 4 de juny de 899, i gràcies a la intervenció de la reina Adelaida, mare del rei Carles el Simple, va aconseguir un precepte reial d'immunitat i protecció pel monestir i per tots els seus béns. I no prou satisfeta amb aquesta protecció, l'any 906 envià llegats propis al concili de Barcelona per tal de sol·licitar als bisbes la confirmació del domini de les parròquies, esglésies i cel·les, i dels alous d'aquestes, pertanyents al monestir. La proposta va ser ratificada pels bisbes en el següent concili, a Sant Tiberi d'Agde, però amb l'obligació de pagar els drets acostumats de les seves esglésies als corresponents bisbes al mateix temps que posaven Sant Joan "sota la protecció i cura episcopals, tal com manaven els sagrats canons"¹. Emma aconseguia

¹ PLADEVALL. Catalunya romànica, p. 355.

així una seguretat patrimonial a canvi però d'una subjecció canònica posada per escrit.

Ara bé, l'actuació d'Emma anà molt més enllà d'aconseguir el reconeixement extern de les autoritats polítiques i eclesiàstiques del territori que, en definitiva, no deixava de ser un reconeixement teòric, sobre pergamí. L'abadessa Emma assolí, a més, fer efectiva la seva potestat teòrica sobre els habitants dels seus alous a través del reconeixement escrit de tots ells. Això tingué lloc el 913 i el document resultant recull quatre-cents setanta-sis noms de caps de casa² que habitaven fins en vint-i-una viles i vilars que hi surten consignats.

Vint-i-cinc anys més tard de la

² Martí Aurell proposa una equivalència d'una població de vuit-cents habitants. Martí AURELL I CARDONA. Emma, primera abadessa de Sant Joan de les Abadesses. A: CRISPÍ; MONTRAVETA (ed.). El monestir de Sant Joan, p. 41.

Possessions i dominis sota el govern de les abadesses. Foto: Arxiu del Monestir

fundació del monestir, Sant Joan va passar de ser senyor de quatre vilars a posseir-ne disset i governar un cens poblacional d'unes vuit-centes persones! Fet que podem llegir com una veritable mostra de la capacitat d'Emma per assolir els objectius inicials plantejats pels seus pares en la fundació del monestir: l'organització i estructuració del territori ocupat a través de la consolidació de l'assentament territorial i de l'enquadrament de la seva població en els esquemes de poder i administració importats. Com diu la professora Teresa Vinyoles, "fou amb les aixades no pas amb les espases que es va dominar la terra"³. I en aquest cas, aixades dirigides i controlades pel poder monàstic femení.

I, és que l'activitat d'Emma com a administradora del patrimoni de Sant Joan es troba llargament documentada. De les prop de dues-centes vint referències documentals del cenobi, cent cinquanta-vuit pertanyen al seu abadiat i fan referència majoritàriament a compra-vendes i donacions⁴. Teresa Vinyoles remarca que cal tenir ben present que si una dona, com l'abadessa Emma, pogué destacar en tota aquesta tasca d'organització i vertebració del territori, no fou només per ser filla de comtes i ostentar un càrrec tan important com el d'abadessa, sinó perquè va viure en un moment històric, social i legal favorable a les dones, especialment a través del dret familiar visigot i d'un context colonitzador que precisava

de tots els recursos humans disponibles⁵.

Malgrat aquesta vessant tan ben documentada d'Emma com a governadora, gestora i senyora d'un patrimoni, l'abadessa també va exercir una important tasca espiritual, molt especialment encaminada a l'expansió i implantació de la xarxa parroquial dins els seus termes territorials. Durant el seu govern feu construir i consagrar les esglésies de Sant Martí del Congost o d'Aiguafreda de Dalt, Sant Sadurní de la Roca i Sant Genís de l'Ametlla del Vallès; i les seves successores en seguiren l'exemple amb les de Sant Hilari de Vidrà, Sant Bartomeu de Llaés, Sant Julià de Vallfogona i Sant Pere de Sora. Així doncs, Sant Joan participà i promogué l'assentament de la xarxa parroquial en els seus territoris a través de la construcció, consagració i dotació de fins a vuit esglésies, en les quals no només intervingué en l'edificació i dotació patrimonial pel seu sosteniment, sinó també hi feu donació dels objectes litúrgics indispensables per a la celebració del culte: casulles, estoles, maniples –ben possiblement brodades per les mateixes monges de Sant Joan?, com també missals, leccionaris... Aquest fet permet afirmar que l'empremta d'aquest monestir i de les seves abadesses en l'expansió del culte cristià als comtats catalans no pot ser gens menystinguda.

Per altra banda, desconeixem si l'impuls espiritual d'Emma també es desenvolupà dins el monestir de Sant Joan a través de la seva responsabilitat com a mare i mestra del cenobi, atenent les necessitats espirituals internes de la seva comunitat i vetllant pel creixement interior, tant espiritual com intel·lectual, de les monges. Els elogis posteriors a la seva persona deixen entreveure també un pròsper govern intern. Un document set anys

posterior a la seva mort, diu d'ella que "en vida, va governar el ramat de serves de Déu que se li havia sotmès i es va reunir al seu voltant segons el ritu i l'ordre de la institució monàstica"⁶. I és que fou durant el seu abadiat que Sant Joan prengué la Regla de sant Benet⁷ com a guia i model de vida monàstica. Una regla que té els seus orígens al segle VI, però que visqué un període de gran expansió sota l'imperi de Carlemany i dels seus successors com a model hegemònic de tots els monestirs carolingis i dels territoris afins.

Les abadesses de Sant Joan

Amb la mort d'Emma vers el 942, Sant Joan visqué un breu període convuls. La seva figura fou tan imponent que va apartar de la gestió del monestir la família fundadora. Per això, amb la seva desaparició, els descendents de Guifré mogueren fitxa per intentar fer-se de nou amb el control del govern del monestir, que no deixaven de considerar una prolongació del patrimoni del seu llinatge. Sunyer de Barcelona, comte també d'Osona i Girona, imposà una nova abadessa, de la qual es desconeix el nom, però que no fou ben acceptada per la comunitat. L'enfrontament entre el comte Sunyer i Sunifred de Cerdanya pel domini del monestir i pel seu patrimoni anà augmentant i no es resolgué fins que Sunyer deixà el govern dels seus comtats a mans del seu fill Borrell II.

Fou aquest qui, finalment, el 949, arribà a un acord amb Sunifred a través d'una figura de consens: l'abadessa Adelaida, que alguns historiadors identifiquen amb Adelaida Bonafilla, filla del comte Sunyer de Barcelona, germana de

³ Teresa VINYOLES VIDAL. Roturadores, repobladores, colonitzadores. Les dones als comtats catalans als segles X i XI. A: Servei d'Arxius de la Federació Catalana de Monges Benedictines. Jornada d'estudi i divulgació Sant Joan de les Abadesses. Mil anys d'absència. Sant Joan de les Abadesses: 7 d'octubre del 2017.

⁴ Dades aportades per a la comunicació de Xavier COSTA BADIA. El monestir i el seu entorn: la configuració patrimonial de Sant Joan de les Abadesses i el seu impacte sobre el territori (c. 885-1017). *Ibidem*.

⁵ Teresa VINYOLES, *Ibidem*.

⁶ AURELL. Emma, primer abadessa, p. 45.

⁷ La primera referència del seguiment de la Regla de sant Benet és de 938. Eduard JUNYENT. El monestir de Sant Joan de les Abadesses. Barcelona: Junta del Monestir de Sant Joan de les Abadesses, 1976, p. 20.

Audició escenificada *Sponsa Christi*. Vestició i professió d'una monja. 21 d'agost de 2017

Borrell II, vídua del comte Sunifred d'Urgell des de 940 i abadessa del monestir de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona entre el 945 i el 949. El seu va ser un abadiat curt, ja que el 955 trobem al capdavant del monestir l'abadessa Ranlo, filla del comte Dela d'Empúries i d'avançada edat, ja que era vídua, mare i àvia en assolir el càrrec. Durant els sis anys del seu abadiat tingué temps per dur a terme moltes accions, ampliar el patrimoni del cenobi i fer erigir i consagrar quatre esglésies.

La cinquena abadessa de Sant Joan, comptant l'abadessa anònima de Sunyer, va ser Fredeburga, que ja la documentem a mitjans de l'any 962. Alguns autors l'han identificada com una possible germana dels comtes Sunifred, Miro i Oliba de Cerdanya. Va tenir un abadiat llarg, de més de trenta anys, en el qual desenvolupà una gestió patrimonial destacada de les possessions del monestir i, com la seva antecessora Emma, dugué a

terme una defensa aferrissada dels interessos materials de la comunitat, especialment del castell de Montgrony, disputat pels homes de Gombren el 987.

La succeí en el càrrec Ingilberga, la seva neboda, a qui acollí i educà de petita al monestir. Era filla natural del comte Oliba Cabreta i Ingilberga, esposa d'Ermemir de Besora, senyor dels castells de Besora i de Torelló. Malgrat procedir del llinatge dels fundadors, la seva condició de filla il·legítima marcà molt probablement la fi del seu govern, de les monges de Sant Joan i de tot el monestir.

Malgrat l'evident importància de les abadesses de Sant Joan que acabaran donant nom al poble a partir del segle XI, cal tenir present que el monestir no fou només les seves abadesses i la gestió del seu patrimoni com es pot desprendre d'una lectura ràpida de la documentació conservada. Darrera els noms d'Emma, Adelaida, Ranlo,

Fredeburga i Ingilberga s'hi amaguen un bon nombre de dones. D'algunes en sabem el nom, com Enquila, besnéta del comte Guifré I que entrà al monestir amb el castell de Llaés i el territori de Pi de Conflent com a dot; d'altres només n'intuïm la seva presència, com les nombroses dones de condició social més humil que serviren i acompanyaren les monges de Sant Joan en el seu dia a dia al monestir.

Les primeres foren dones destacades de la societat catalana altmedieval: filles, germanes, nétes, vídues, mares de l'elit política, econòmica i religiosa dels comtats catalans en formació. Dones d'ascendència noble, amb una àmplia educació, una posició social i econòmica preeminent i una important ascendència espiritual sobre el poble. Les segones han estat oblidades per la història, com la munió de camperoles, artesanes, dones i mares que integraren la societat del moment i que difícilment

apareixen documentades. Però, tant unes com les altres foren dones que desenvoluparen les seves capacitats més enllà dels rols que la societat els reservava, vivint i participant d'un espai de convivència femenina propi, amb tot no exempt de la intervenció masculina.

La fi del monestir femení: l'expulsió de les monges

El desembre de 1016, el comte Bernat I de Besalú, dit posteriorment Tallaferro, viatjà a Roma acompanyat dels seus germans el comte Guifré de Cerdanya i l'abat Oliba de Ripoll,

els seus fills Guillem i Guifré i alguns alts càrrecs de l'Església de Vic: l'ardiaca, el primicer i el sagristà. Sembla ser que el viatge tenia per objectiu denunciar davant el papa Benet VIII la mala conducta de les monges de Sant Joan sota el govern de la seva germanastra, l'abadessa Ingilberga.

Les acusacions contra les monges de Sant Joan foren molt greus. Bernat de Tallaferro declarà que ultratjaven la religió "amb el producte de l'execrable prostitució" i practicant "els escarns de Venus" concebien descendència i "consentien parricidis per tal que ningú no conegués els

contactes"⁸. Davant dels greus fets amb què s'acusava a les monges, el papa reclamà proves i instà a l'abadessa i la comunitat a defensar-se, però al mateix temps donà per fet el seu silenci. Malgrat que el document que ens transmet la denuncia i resolució no és original i presenta diverses contradiccions, la historiografia l'ha donat per bo i és que, tot i les seves incerteses, l'expulsió de les monges el 1017 i l'extinció de la comunitat femenina de Sant Joan fou una realitat.

El comte de Besalú no tornà de Roma només amb la butlla d'expulsió de les monges del monestir i d'erecció d'una canongia de preveres al seu lloc, sinó també amb la butlla de creació del bisbat de Besalú i la denominació del seu fill Guifré com a primer bisbe. Però la creació d'aquest nou bisbat precisava d'una dotació patrimonial inicial destacable per la seva consolidació i manteniment, uns recursos que Bernat de Tallaferro trobà en el patrimoni monàstic de l'extingit monestir femení de Sant Joan. I malgrat que el nou bisbat fou de vida

⁸ Traducció de Joan-Josep Busqueta i Riu. PLADEVALL. Catalunya romànica. p. 369.

efímera, igual que la del seu autor (Bernat morí ofegat al Roine el 1020), el mal ja estava fet.

Un mil·lenari per endavant

Els actes de commemoració del mil·lenari de l'expulsió de les monges de Sant Joan van començar el passat mes de juny amb la trobada de germanor que la parròquia de Sant Joan de les Abadesses va organitzar per acollir les tres comunitats de monges benedictines que actualment existeixen a Catalunya (Sant Pere de les Puel·les, Sant Daniel de Girona i Sant Benet de Montserrat) i que es consideren hereves espirituals de les monges de Sant Joan. Ara bé, l'acte inaugural del mil·lenari va ser l'audició escenificada *Sponsa Christi* del 31

d'agost, on, mil anys després de la desaparició de les monges, més de dos-cents persones van reviure a l'església de Sant Joan una vestició i professió monàstica. Els actes programats per aquest 2017 es van cloure amb la jornada d'estudi i divulgació que va tenir lloc el 7 d'octubre al Palau de l'Abadia, en el qual nou especialistes de diferents disciplines van exposar les darreres recerques sobre el monestir femení de Sant Joan i la seva època.

Les activitats del mil·lenari, però, continuaran durant el proper 2018. En primer lloc, es preveu publicar una monografia sobre el monestir femení de Sant Joan que reculli les noves aportacions i investigacions que es van presentar, en bona part, a la jornada del passat 7 d'octubre. També, aquest curs escolar 2017-

2018, l'Institut-Escola Mestre Andreu durà a terme un nou projecte educatiu desenvolupat pel SAF amb l'equip docent del centre, per tal que fins i tot els santjoanins més petits puguin participar d'aquest mil·lenari i conèixer millor els orígens de la seva vila i de la seva història. Entre altres activitats, s'ha programat una conferència a quatre mans entre el SAF i la germana Teresa Forcades sobre el monestir de Sant Joan i el paper de la dona a l'Església al llarg de la història, amb el desig de restituir la memòria d'una comunitat femenina maltractada per la història. Mil anys després de la seva desaparició, les monges de Sant Joan seran més presents que mai entre els veïns i visitants de Sant Joan de les Abadesses.

Jornada d'estudi i divulgació sobre les abadesses de Sant Joan. 7 d'octubre de 2017

25 anys d'agermanament entre els pobles de Le Palais sur Vienne i Sant Joan de les Abadesses

Després de l'acte oficial del 25è aniversari

La primera trobada del 25è aniversari de l'agermanament entre Sant Joan de les Abadesses i Le Palais sur Vienne va ser al nostre poble tot coincidint amb els actes de la Festa Major.

Una trentena de palaisiens i palaisiennes van fer estada a la nostra vila el divendres dia 8 de setembre per celebrar el 25è aniversari. Van arribar un xic cansats, però contents i il·lusionats per poder viure un dels esdeveniments més importants pels santjoanins: la Festa Major. Des del divendres fins al diumenge van participar en tots els actes

programats i van copsar com gaudeixen, participen, viuen i s'impliquen els vilatans en la Festa Major, una festa on tots els col·lectius tenen el seu espai i tothom se la fa seva.

Els actes de celebració del 25è aniversari van tenir lloc el dissabte dia 9 amb un dinar de germanor a la Teuleria amb la participació d'unes 70 persones que va acabar amb un pastís, amb gresca i cançons referents a l'agermanament. Després, a les 6 tarda hi va haver l'acte oficial a l'Ajuntament en el qual es va explicar i comentar als palaisiens els actes

més emblemàtics i diferencials de la Festa Major. El Ball dels Pabordes va ser clarament el protagonista. Un muntatge audiovisual va acompanyar l'exposició. L'acte va finalitzar amb els parlaments de l'alcaldessa de Le Palais sur Vienne, Isabelle Briquet, i l'alcalde de la vila, Ramon Roqué amb un intercanvi d'obsequis.

Pel que fa als actes de la Festa Major en els quals van participar, el divendres al vespre van mostrar-se encuriosits i sorpresos durant l'activitat del correfoc i l'Entrevoltes. El dissabte al matí, malgrat que la pluja va fer la guitza, van seguir amb

especial interès la trobada de gegants i les actuacions dels grallers al Pavelló. El dissabte al vespre van escoltar com a gran novetat les serenates tocades des del campanar del Monestir per la cobla la Jovenívola de Sabadell, i tot seguit es van atrevir a ballar amb força èxit alguna de les sardanes interpretades a la Plaça Major. El diumenge amb un temps molt més agradable van seguir els actes més genuïns de la nostra Festa Major: passant, ofici solemne, ball de gegants, sardana d'honor,... però va ser a la tarda quan entusiasats van gaudir del recorregut que fan els pabordes que van a recollir les pabordes en els seus domicilis, i de la dansa del Ball dels Pabordes a la Plaça Major. Quan a mitja tarda anaven emprenent el retorn cap a Le Palais comentaven el que havien viscut i conegut de la nostra Festa Major.

Cal esmentar que bona part dels participants estaven acollits en famílies, ja que es coneixien de trobades anteriors. De tota manera

n'hi havia uns quants que venien per primera vegada que van estar hostatjats a l'alberg la Ruta del Ferro. Uns i altres van mostrar gran satisfacció per l'acolliment i per haver pogut conèixer la Festa Major de Sant Joan de les Abadesses.

Aquest agermanament va començar pel pont del Pilar de 1992 a Le Palais sur Vienne i per Pasqua de 1993 a Sant Joan de les Abadesses. Des de llavors han estat les escoles les que han mantingut la flama d'una manera especial amb la realització de 23 trobades: 12 a Sant Joan i 11 a Le Palais. Les trobades d'adults no han sovintejat tant; de tota manera s'han celebrat en els dos llocs els aniversaris quinquenals i entremig hi ha hagut diverses activitats entre les quals cal destacar la trobada per reflexionar sobre agricultura que va tenir lloc a Le Palais al maig de 2009 amb la participació dels tres pobles agermanats: Le Palais sur Vienne, Sant Joan de les Abadesses i Cadolzboug d'Alemanya.

Bona part dels participants estaven acollits en famílies, ja que es coneixien de trobades anteriors

Esperem que aquesta trobada doni força i il·lusió per mantenir ben viu l'agermanament entre les nostres viles. Pel que fa al futur més proper, està previst que a finals de maig de 2018 l'alumnat de les escoles de Le Palais passin una setmana a Sant Joan compartint activitats amb els alumnes de la nostra escola. Per altra banda els dies 22, 23 i 24 de juny possiblement s'anirà a Le Palais per assistir als actes que ens oferiran amb motiu del 25è aniversari. Esperem que us animeu a participar-hi.

*La Comissió de l'agermanament
Sant Joan - Le Palais*

Entrega d'obsequis a les santjoanines que varen participar activament de l'Acte oficial d'agermanament

Txarango, il·lustracions de Gemma Capdevila
OBRIU LES PORTES
 Sembra llibres, 2017
 56 pp.

Gemma Capdevila ja havia il·lustrat el llibre "Camina" d'Alguer Miquel. Ara aquest binomi torna a la càrrega amb una altra obra preciosa, en què la il·lustració agafa encara més dimensió, posant-se al servei d'una cançó del darrer treball de Txarango. No és tota la cançó: són frases soltes cadascuna magníficament dibuixada pel traç extraordinari de Capdevila, creant un univers poètic particular que ens convida, a través de la bellesa, a reflexionar sobre el drama dels refugiats des d'una perspectiva de solidaritat i dels valors que intenta transmetre el grup amb les seves cançons i el seu compromís.

Es tracta d'un llibre que, com les seves cançons, és intergeneracional: pot agradar als nens, gràcies a la imatgeria desplegada, però és també un regal per als ulls dels grans.

Nan Orriols
INDI
 Galeria el Carme, 2017
 134 pp.

Nan Orriols és un escriptor i artista que ja fa un temps va establir a Sant Joan el seu estudi on cou a foc lent la seva obra. Ara ens ofereix la seva vessant artística i ha exposat la seva obra pictòrica a la Galeria El Carme de Vic. Fruit d'aquesta exposició ha editat un llibret amb les làmines i complementada cadascuna amb un aforisme. L'edició, limitada, ve dins d'una capsa, i s'hi veu també la destra mà del santjoaní Jordi Canelles, que també juga tipogràficament amb cadascun dels aforismes. Una edició, doncs, de col·leccionista, per a disfrutar tant de la pintura com de les punyents sentències que les acompanyen.

Nina da Lúa
HOY ES PRIMAVERA
 Stendhal books, 2017
 96 pp.

Aquest llibre fou presentat a Sant Joan, ja que ha estat escrit a la nostra vila, concretament al Reixac: la seva autora hi va trobar el lloc que li permetés el recolliment i la inspiració que necessitava per tal d'escriure unes vivències personals de gran intensitat. Als 31 anys, a Nina da Lúa li pronosticaren un sarcoma d'Edwing, un tipus de càncer de molt mal pronòstic. La frase que serveix de títol al llibre és del seu fill que llavors tenia tres anys. El llibre explica les fases de la malaltia per les quals va passar la seva autora i la forma en què la va afrontar, com si fos un viatge interior a les pròpies vulnerabilitats. Una obra en la qual traspuja la sensibilitat de l'escriptora, que també s'ha plasmat en un documental dirigit per Álvaro Sanz.

Ignasi Domènech
L'ESCULTOR DAVID JOU (1891-1964). FORMA I MATÈRIA.
 Ed. Viena, 2017
 336pp

En un número anterior d'aquesta revista publicàvem un article d'Esther Rovira sobre la petja de l'escultor sitgetà a Sant Joan, que molta gent desconeix. Jou és l'autor de la restauració del retaule de Santa Maria la Blanca i de la reproducció del bon lladre del conjunt del Santíssim Misteri, que fou cremat a l'inici de la Guerra Civil. El museu del Monestir també guarda, procedent del fons Espona, una escultura de fusta que és obra seva. Aquest llibre és fruit de la tesi doctoral de l'autor, i consisteix, a més, en el catàleg raonat de tota l'obra d'aquest escultor que, a cavall de diverses estètiques, ha estat bastant oblidat fins ara. El llibre està magníficament editat, amb profusió de documentació gràfica. Un just reconeixement a un escultor al qual els santjoanins devem part de la posada en valor del nostre patrimoni.

Carme Ortiz Valeri
PGOU 30 ANYS- EL POBLE DE LA GENT. UN EXERCICI DE GEOGRAFIA HUMANA
Ajuntament, 2017
36 pp.

Aquest any el monogràfic de la Festa Major ens ha sorprès amb una proposta molt diferent del que era habitual. La idea era posar en valor el Pla General d'Ordenació Urbana de 1987, que indiscutiblement va posar les bases de les transformacions que ha sofert Sant Joan de les Abadesses els darrers 30 anys, i que va posar ordre, com en altres poblacions, a la inexistent planificació urbanística durant el franquisme. I això que Sant Joan comptava amb almenys una mínima planificació, ja des de finals del s.XIX i també gràcies al pla de "nuevas Alineaciones" dels anys 20. El Pla del 1987 certament va ser molt important i va valer al seu arquitecte-director, Pere Solà, i al seu equip de col·laboradors, el Premi Nacional d'Urbanisme. Dit això, el monogràfic posa més l'èmfasi en el context nacional i internacional que emmarcava l'actuació urbanística que no pas els condicionants locals, que els que vàrem viure aquella època recordem perfectament: les tensions que va provocar la redacció el Pla van portar a una situació política i social molt delicada afortunadament avui totalment superada, que queda fora de l'objecte de l'estudi, i que estaria bé que algun dia també s'expliqués. Enguany el monogràfic ha elevat el nivell acadèmic i també la mirada sobre allò local dotant-lo d'una contextualització de mirada més àmplia, sacrificant en part el caire més popular i divulgatiu que l'havia caracteritzat.

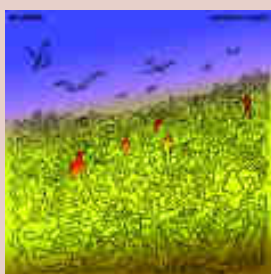

Agnès Rotger
ELLES! 65 DONES OBLIDADES DE LA HISTÒRIA
Som Sàpiens
Publicacions i Institut Català de les Dones, 2017
144 pp.

Amb motiu del centenari d'Aurora Bertrana s'ha editat aquest llibre, que és un recull d'articles publicats a la revista Sàpiens sobre dones que han marcat la història dels Països Catalans, moltes de les quals són pràcticament desconegudes pel gran públic, menystingudes per la historiografia, que durant segles ha estat monopolitzada per homes. Per les pàgines del llibre desfilen matemàtiques, escriptores, monges, aviadores, compositores, mestres, metgesses... De cadascuna se'n dona una pinzellada biogràfica i unes petites anècdotes històriques ocorregudes l'any del naixement i de la mort de cada personatge. Pel que fa a la relació amb Sant Joan, hi apareixen tres dones: Guineguilda (la muller de Guifré el Pelós), la seva filla Emma de Barcelona (la primera abadessa del monestir) i Ingilberga (la darrera abadessa). La finalitat del llibre és divulgativa, i per tant, el text per a cadascuna és breu. Sense deixar el rigor històric, està escrit amb l'amenitat que és marca de la casa Sàpiens, combinat amb l'acurada presentació. Aquest llibre és un més dels diversos que s'han escrit els darrers anys per tal de reivindicar el paper sovint ocult de les dones en la història del país, en els quals solen aparèixer de forma destacada les abadesses de Sant Joan.

Sant Joan als CD's

Guillem Planagumà

"Manshiyat naser"
Nu Drama

En el recent darrer treball del santjoaní, hi segueix l'ambient atmosfèric amb perfum a balada i les melodies experimentals que el caracteritzen, ara però, amb un toc més contundent, picant lleugerament l'ullet al trap més primigeni. Això es confirma al descobrir-hi nous registres interpretatius amb la veu, que contribueixen a transmetre unes lletres escrites amb precisió de cirurgia. I és que són les lletres d'aquests onze nous temes (rapejades com sempre en català) les saboroses protagonistes del treball, unes lletres farcides de coses a dir i amb elevades suggestions filosòfiques, moltes d'elles existencialistes i potser gairebé nihilistes. Tot i la sobrietat de la seva estètica, el disc ens transporta inevitablement a una espècie de distòpia caòtica, cosa que ens fa pensar que tampoc és casual el títol del mixtape, "Manshiyat naser", un districte d'El Caire (Egipte) conegut com a "la ciutat de les escombraries", ja que els seus carrers estan formats per piles de residus.

A l'IE ens comuniquem a través de "La Veu de Sant Joan"

Una nova activitat de centre

La iniciativa de participar a la ràdio va començar el curs passat (2016-17) quan, dijous rere dijous, un cicle o un curs de l'IE Mestre Andreu (des de P3 d'Educació Infantil fins a 4t d'ESO), va començar a explicar els seus projectes i aprenentatges a través de l'emissora municipal La Veu de Sant Joan, fent una gravació en directe d'una secció de la ràdio. Per qüestions d'espai, a cada programa hi han participat cinc o sis alumnes, i han estat els portaveus del seu grup. Enguany seguim amb la mateixa línia de treball atesa la bona valoració de la primera edició.

Amb aquesta activitat tenim l'objectiu de:

- Col·laborar amb l'emissora del poble en un programa setmanal.
- Programar els temes d'interès i preparar les emissions.
- Escriure textos (guions) amb la finalitat de ser retransmesos.
- Interactuar oralment durant l'emissió utilitzant estratègies de conversa.

- Donar a conèixer les activitats del nostre centre a nivell de poble.

Punt de partida i projectes de futur

Durant les emissions radiofòniques anteriors es van tractar els temes següents: sortides i colònies, celebració de festes de centre (Castanyada, Nadal, Dia de la Pau i Final de curs), els projectes interdisciplinaris d'Educació Primària, els treballs de síntesi de Secundària, activitats pedagògiques diverses i el servei comunitari de 3r i 4t d'ESO.

De manera paral·lela, l'alumnat de Cicle Superior va participar en un programa de ràdio en directe on hi participaven alumnes d'altres centres educatius, i junts debatien temes que són dels seu interès: els deures, els drets dels infants, les excursions...

Per a aquest nou curs tenim l'objectiu de diversificar el ventall temàtic amb l'explicació de treballs d'aula que tinguin un caire competencial, així com procurar que tot l'alumnat del centre pugui gaudir de l'experiència

de participar al projecte de la ràdio.

Com ens organitzem

En una primera fase de preparació, entre l'alumnat i el professorat es fa un sondeig de les activitats que seria important d'exposar en algunes emissions. Pel que fa a aquesta part inicial cal dir que la tasca a realitzar prèvia a l'enregistrament és molt important i enriquidora ja que l'alumnat pren part activa a l'hora de cercar temes que puguin ser interessants i debatre'ls amb la resta de companys. Es tracta, doncs, d'un treball de llengua de caire funcional, significatiu i alhora totalment competencial.

Pel que fa a la fase següent, la d'elaboració, cal destacar dues vessants: l'expressió oral i l'expressió escrita. Així, un cop escollida la temàtica, la intervenció es prepara inicialment amb el grup classe, i seguidament s'escullen uns alumnes representants que seran els encarregats d'assistir a l'estudi de gravació. És amb aquests alumnes que s'elabora un guió escrit orientatiu

i es va preparant la intervenció a nivell d'expressió oral. Al mateix temps, aquest mateix guió és enviat a l'emissora per tal els serveixi de guia en el moment de la gravació.

Valoració global de l'activitat

A nivell de professorat la valoració és molt positiva i es destaca especialment la motivació de l'alumnat i l'adequació de l'activitat en si, tant a nivell de format com de gestió.

Des dels més petits de la casa: L'Oriol, en Roger, la Paula i en David de P5 A els va agradar molt explicar coses, posar-se els auriculars i parlar amb el micròfon. Expliquen que sortia música pels auriculars i quan

acabava la música començaven a parlar.

De P5 B ens diuen el següent:

"Em va agradar quan em van posar un micròfon i vam escoltar unes cançons", diu en Cesc.

"Sí, ens posaven cançons i així no ens avorriem. Jo no vaig parlar gaire, em feia molta vergonya", diu l'Aran.

"Jo vaig parlar molt, sóc un xerramec. Després ens vam escoltar a la ràdio i a l'ordinador. I ens van posar la cançó d'en Serrallonga", diu en Pol.

"Vam explicar que vam anar de colònies i que un senyor que es deia Serrallonga ens espiava. Em feia molta vergonya. Em va agradar molt quan ens van posar uns cascs a les orelles", diu l'Emma.

L'alumnat de Primària fa les valoracions següents:

"Ens agrada anar a la ràdio perquè no hi anem mai, perquè ens sentim i també perquè ens posen auriculars. Però hi ha alguns que no ens agrada anar-hi perquè ens fa vergonya i quan som a dins no ens podem aixecar ni sortir", opina l'alumnat de 1r de Cicle Inicial.

"Vaig cantar, ballar, em vaig equivocar, parlava molt... però tenia uns nervis que no m'aguantava. Després volia tornar a dintre: vaig conèixer en Joan, que també es va equivocar amb la cançó". [Natàlia Riera]

"Em va agradar molt anar a la ràdio perquè parlàvem del meu tema preferit, la natura, i va ser molt xulo" [Biel Rodríguez]

“A mi em va agradar molt perquè tota la gent pot conèixer la teva opinió, les festes, el centre... Vull tornar a anar-hi”. [Aimad Addin]

“Quan arribes a casa la família diu que t’ha escoltat i et feliciten” [Biel Mulero]

“Serveix per perdre la vergonya i aprendre a explicar en públic, i per quan siguem més grans i haguem de presentar algun treball”. [Marc Basagaña]

“El que m’agrada més ha estat comunicar-me amb nens d’altres escoles, i així saps més coses d’altra gent”. [Itziar Pérez]

Des d’ESO es fan les valoracions següents:

“El fet de posar-nos els auriculars i pensar que molta gent ens està escoltant és molt emocionant.” [Roger Casalprim]

“En general va ser molt divertit, al principi vam passar nervis, però els vam anar superant al llarg del programa.” [Estel Planagumà]

“El lloc em va semblar acollidor i ben equipat. Era la primera vegada que hi anava, i l’experiència em va semblar bastant divertida.” [Abel Fernández]

“Anar a la ràdio m’ha agradat molt perquè et sents a tu mateix i et dones la veu a tu mateix. Recomano a la gent que hi vagi perquè és una experiència nova i des del primer dia

t’ho passes molt bé”. [Arnau Aroca]

“Jo ja havia estat a la ràdio abans, però de la primera vegada ja fa dies, i com que recordo que va ser una bona experiència, m’hi vaig tornar a apuntar”. [Laura Vergés]

“Anar a la ràdio em va agradar bastant. Va ser la primera vegada que hi anava amb l’institut, i va ser molt divertit. És una manera molt divertida i a la vegada seriosa de treure’t la vergonya” [Teo Tarrida]

“Va ser una gran experiència, amb molts nervis però va ser molt divertit, sobretot quan un company es va equivocar i vam riure tots. Si puc hi tornaré a anar”. [Martí Vila]

Oktoberfest, set milions de litres de cervesa

Com diu la cançó de Dylan, els temps estant canviant, per això i de la mateixa manera que abans podíem quedar per trobar-nos al passeig, nosaltres vàrem quedar a Stuttgart (Alemanya). Dos hi aniríem des de Barcelona i la Grisel·la des de Londres.

Després de llogar un cotxe, sortirem direcció a Calw, els boscos frondosos i els prats d'un verd lluminós feien preveure que el paraigua seria de gran ajuda i calia tenir-lo sempre a punt. El centre de Calw, amb les seves cases típiques i els carrers empedrats de manera uniforme, el fa un lloc entranyable. Segurament seria la postal que ens quedàvem de la zona.

Dimarts visita a Freiburg amb el carrer principal tot aixecat i una bastida a la catedral (com totes les catedrals del món), un mercat al

seu voltant ens porta a comentar la semblança de tots els mercats, embotit, menjar ràpid, coques, quincalla...

Quasi sempre et fas una imatge mental del lloc que penses visitar, que no acostuma a ser real. Això ens va passar amb les Cascades del Rin, que no són a Alemanya sinó a Suïssa i que no estan al mig del bosc, sinó quasi al mig d'una població. Malgrat això, són impressionants i una estona de sol després d'un bon xàfec els va donar una llum de cap tard, per tirar fotos fins a esgotar la bateria.

El llac Konstanz ha de ser molt bonic, però el temps no va acompanyar. Diuen que la pluja fa més reals els paisatges dels llocs plujosos, però quan estàs paraigua en mà i el peus dins un bassal, costa trobar la gràcia a aquest raonament.

El dijous va ser un dia passat per aigua, pluja sense parar camí de Múnic, GPS en una mà i les indicacions de la Dolors Verdaguer en l'altre ens portaren fins a casa seva. La nostra arribada coincidí amb l'inici aquell cap de setmana de l'Oktoberfest. Feia mesos que ja no hi havien places als hotels de Múnic, per això la Dolors i els seus fills Jaume, Ferran i Ester, amb en Martí i l'Emma, ens varen acollir a casa seva.

El divendres la Dolors ens va portar als Alps. Aquí sí que va acompanyar el dia, uns paisatges preciosos i uns poblets amb molt d'encant, amb unes pintures a les façanes de les cases que els fan únics. En aquests poblets, per poder entrar als locals que ens feien gràcia i on no volíem consumir res, vàrem iniciar l'estratègia de buscar un personatge de Sant Joan, es tractava d'entrar i quan algú del servei ens oferia taula o el menú, la Dolors els deia amb alemany "busquem en Pere...". I segons la cara del cambrer seguíem buscant o tocàvem el dos. Aquest personatge el vàrem buscar sense trobar-lo en diferents llocs tant dels pobles com a les grans cerveseries de Múnic.

El dissabte, després d'una interessant visita al centre de Múnic, ens vàrem apropar a la Theresienwiese (Pla de la Teresa), un recinte de 42 hectàrees on cada any se celebra l'Oktoberfest, que malgrat el nom comença pel setembre. Això sí, acaba el primer diumenge d'octubre després de tres

setmanes i més de sis milions de visitants vinguts de tot el món, alguns fins i tot de Sant Joan. Sabem que pocs dies després de nosaltres una colla de santjoanins també hi va ser, ells fins i tot varen poder dinar en una de les carpes, ja que havien fet la reserva uns mesos abans.

L'Oktoberfest equival a la festa major de Múnic i és la festa de la cervesa més coneguda arreu del món. S'hi consumeixen set milions de litres servits en gerres d'un litre com a mida única, per això varem rebre la recomanació de no demanar un quinto, ja que no s'ho agafarien bé. Per poder atendre aquesta demanda la cervesa hi entra per unes canonades soterrades, única manera de garantir-ne el subministrament. Varem buscar sense èxit els companys de la Minera, però

només hi són admeses les cerveseries de Múnic, ja que d'aquesta manera protegeixen l'indústria local i les marques ni es plantegen sortir del municipi.

Aquesta festa té com origen el casament de la princesa Teresa amb Lluís I de Baviera el 12 d'octubre de 1810. Cinc dies després es va fer una gran celebració popular i degut al seu èxit decidiren repetir-la cada any.

Les empreses cerveseres munten el què en diem carpes, però en realitat són edificis sòlids fets amb una estructura de fusta, amb portes, vidres, lavabos, cuines... Tot molt gran amb una capacitat entre cinc i deu mil persones cada una. En una d'aquestes hi podríem dinar asseguts i sense emplenar-la tots els santjoanins. D'aquestes grosses n'hi ha unes deu amb taules, bancs

i un escenari al mig on una banda va tocant, música bavaresa al principi, per acabar amb el "Despacito" i altres obres mestres de la música, la cervesa hi va a dojo i els cambrers més valents porten sis gerres a la vegada i no paren. És un dels pocs llocs on al lavabo d'homes hi ha molta cua. El tiquet, que val uns 40 euros, et dóna dret a la reserva del lloc, mig pollastre i dues gerres de cervesa, que pots anar incrementant, sobretot la cervesa. De pollastres, que són el més sol·licitats, se'n consumeixen uns cinc cents mil, i uns cent vint bous. Tot això regat amb set milions de litres de cervesa.

Nosaltres sense reserva ens varem conformar amb fer unes gerres en una de les taules que tenen a fora al costat de la porta d'entrada, que també s'acaben omplint.

També hi ha carpes més petites d'empreses més modestes, a més de moltes parades de menjar, salsitxes, hamburgueses... sense oblidar els bretzels, uns pans en forma de llaçada, més o menys gran, amb granets de sal incrustats per fora - nosaltres els varem trobar una mica eixuts. També els lebkuchenherz, uns cors d'una pasta com massapà i amb molts adornaments i coloraines que fan molta gràcia als nens però que segons la Dolors "no cal tastar-los". Tot això costa de creure, però ho munten i desmunten cada any.

Per mantenir-ne l'ordre, cal que qualsevol aldarull sigui tallat d'arrel, qui doni una empenta, busqui brega

o digui alguna impertinència al servei, pot ser que abans de dos minuts es trobi prenent la fresca al mig del carrer. Ho acostumen a patir els turistes que desconeixen les regles del joc i que després d'un parell de gerres...

Un punt i a part són les desfilades pels carrers que només fan els caps de setmana. La del dissabte era la inaugural i és la que varem veure. Va durar una hora i mitja. Les grans cerveseres desfilen amb seus carros carregats de bocois i que estiren sis o vuit cavalls, tot molt ben engalanat i amb moltes bandes de música. També desfilen comparses de famílies, entitats, associacions... que van entrant al recinte on l'alcalde, a les dotze del migdia, clavant l'aixeta en un bocoï, dóna per inaugurada la festa. Tots amb els vestits Bavaresos, els dirndls, alguns molt vistosos i molt ben treballats que passen de generació en generació, o també hi ha qui vol seguir la moda de cada any: alguns es caracteritzen en la seva part superior per voler ressaltar les generositats amb què la natura ha dotat a senyores i senyoretes, com un al·licient més de la festa. Es poden trobar en molts tipus de botigues, des de les franquícies més

modernes fins a les botigues més prestigioses. En varem visitar una i els preus voltaven els mil dos cents euros, per això varem decidir que l'endemà aniríem vestits amb el que portàvem a la maleta. Sembla ser que aquest vestit bavarès és una reivindicació de la seva identitat que va ressorgir als anys cinquanta i el fan servir com a vestit festiu, tant els diumenges com per les grans celebracions.

La riuada humana ens portava fins a l'entrada però a aquella hora i sense reserva, la Dolors ens va aconsellar deixar-ho per l'endemà, doncs una vegada plenes les carpes ja no hi deixen entrar. El diumenge poc després de les deu ja érem a dins, passant tots els controls i amb bosses de menys de vint centímetres i res de motxilles. Varem poder veure-les quasi totes.

Hem escrit aquest article amb la certesa de no poder explicar fidelment l'Oktoberfest, només anant-hi es pot copsar la seva magnitud, però ho hem intentat amb una visió personal i l'inestimable informació que ens ha donat la família Serra-Verdaguer i, per sobre de tot, el seu acolliment.

Setembre 2017

El passat 4 d'octubre, a dos quarts de set de la tarda, la llum del sol va travessar just pel mig del finestral de l'absis de Sant Pol. Aquesta circumstància només passa uns dies determinats a l'any, i en Joan Pous, autor de la fotografia, i altres membres del Grup Fotogràfic Abadesses, varen aprofitar per capturar imatges com aquesta. Pous defensa que "no cal anar gaire lluny per aconseguir imatges singulars"